

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodiêre

Complectens Sanctos Mensivm Septembris Et Octobris

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10262

X.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77413](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77413)

ibi reficerentur. Eò pariter solebant interdum conuenire beatus Gislenuſ & illa, de rebus diuinis & caeleſtibus colloquentes. Creſcebat interim in beato viro cum ætate vitæ ſanctimonia, ita vt totius iuſtitie & integritatis de ſe omnibus exempla præberet, eſſetque Chriſti bonus odor in omni loco, virtutum ſuauiſſimis odoribus implens Eccleſiam Dei. Sentiens autem aduentare obitûs ſui tempus, indicauit ſuis, ſe propediem è vita deceſſurum. Erat hoc illorum auribus triſtiſſimum nuncium, ſicut teſtabantur lachrymæ, ab eorum oculis manantes. Sed illis ſlentibus, & Dominum deprecantibus, ſacramento Eucharistiæ vir Dei ſeſe communiuit, febreque correptus, inter diſcipulorum expirauit manus, cum beatis Angelis in cælum proficiſcens: vbi ſtola immortalitatis donatus eſt à Chriſto, cui viuens indefeſſam exhibuerat ſeruitutem. Corpus eius in beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eccleſia, quam ipſe extruxerat, humatum eſt: vbi ſacris eius meritis morbidi omnes ſanctitatem recipiunt, gratias agentes præpotenti Deo, qui viuunt & regnat in infinita ſecula ſeculorum, Amen.

Sacra Eucharistiæ munus, excedit è vita S. Gislenuſ.

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSORVM MARTYRVM EVLAMPII ET EVLAMPIAE,
Authore Simeone Metaphraſte.

IAM Dei cognitione totum orbem peruadente, & Saluatore quidem Chriſto Ieſu, qui ſolus eſt Deus noſter, ſuos martyres confirmante ac corroborante: maligno autem & bonis infeſto dæmone ſuos ad impietatem incitante ſamulos: adoleſcens quidam Eulampius dictus, genere inſignis, eleganti ſpecie, & qui bona ac clara noſcebatur eſſe natus patria, nempe Nicomedia, & erat ornatus operibus pietatis, cum nollet habitare in tabernaculis peccatorum: & diuinum Chriſti nomen videre tam impudenter irrideri, ac ſubſannari non ferendum eſſe cenſeret, relicta vrbs habitatione, amplectitur ſolitudo. Et cum vitæ abſtinentia, & ſeceſſu internum hominem expurgâſſet, & zelo ſicut magnus Elias referatam omninò haberet animam, relicta pariter ſolitudine, deſcendit ad habitandum in ciuitate.

Octobris 10 Cap. 1.

Eulampij patria.

Viuunt ſolitarius.

Cum autem ad Imperatorias conſtitutiones intendiſſet oculos, quæ ſupra portas proſcriptæ erant omnibus, valdè ridens talem conatum, fuit ab impijs depræhenſus protinus, & ſtatim vincus fuit coniectus in cuſtodiam, tanquam aliqua præda liſtendus coram Iudice. Poſtquam autem, quod factum fuerat, delatum fuit ad aures magiſtratum, iuſſit Iudex cum duci ad tribunal. Et protinus adſpiciens ad eum, qui ductus fuerat, cum propter teneram ætatem ſperâſſet fore, vt virum expugnaret fortiffimum: Quanam eſt, inquit, tanta tua, quæ dicitur, amentia, quæ etiam propè effecit, vt deducerer ad aſperitatem, niſi ipſa, quæ fuit conſpecta ſpecies, perſuaſiſſet rem non ita ſe habere: eſt enim omninò alienum, & non conſentaneum, hanc liberalem formam, & apertum characterem nobilitatis, facta aggredi tam audacia. Ecce ergò tibi proponitur multitudo deorum, quæ diuerſis operationibus & inuocationibus ſibi aſſarum comparat venerationem. Ipſum quoque templum eſt tibi apertum: ſanguine autem conſperſa cernuntur altaria: publicum feſtum celebratur: & parata ſunt quæcunq; conueniunt ſacrificio. Et tibi ergò optimè conſules, & nobis rem gratam facies, ſi deos colueris, & eis ſacrificaueris.

Cap. 2. Coniicitur in carcerè.

Martyr autem ſpiritu ſancto totus repletus, cum ſe ſigno Crucis, veluti quibuſdam armis, muniſſet: Vana ſunt, reſpondit, o præſes, quæ à te proponuntur. Neq; enim ex rebus externis, & quæ minimè fuerint in poteſtate alicuius, metienda eſt pietas, quæ apertè eſt boni inſtituti, & in noſtri liberi arbitrij ſira eſt poteſtate. Atque, ſi quidem fieri non poteſt, (nè te nò velle dicam) vt ad vnum & trinum omnium adſpicias principium, ab eorum ſaltem, quæ producta fuerunt bono ordine, diſce Deum vniuerſorum. Sin autem deorum præfers multitudinem, per quos ſimpliciores deducis ad barathrum interitûs, at ego quidè nec ea, quæ tu dicis, audire ſuſtineo, neq; in animum induco, vt talibus deleſter ſacrificijs, vt qui ſim præditus anima particeps rationis,

Cap. 3. Signo Crucis ſemunit.

& ad supernum mundum apertè properem: soli autem natura Deo, & qui nõ est ad-
spectabilis, sacrificabo sacrificium laudis, & ipsi reddam vota mea coram toto popu-
lo eius. His sic dictis, Tyrannus, deposita persona lenitatis, iubet quidem exui marty-
rem, & humi extensum, vehementer verberari.

Dire verbe-
ratur.

Cap. 4.
Neruis te-
nuissimis
cæditur.

Carnes eius
lacerantur.

Immanissi-
mũ suppli-
cij genus.

Cap. 5.
Verbis niti-
tur subuer-
tere marty-
rem Iudex.

Rursus si-
gno Crucis
fornit cõ-
tra horren-
dos crucia-
tus.

Cap. 6.
Non fatia-
tur pœnis.

Postquàm autem martyr generosè & fortiter restitit tormētis, & nec tãtillũ qui-
dem fuit mutatus, acerbiter supplicij Iudex auget, eumq; neruis cædi tenuissimis
imperat crudeliter: Qui cum niue spissius martyris corpori infligerentur, affectis par-
tibus afferebāt magnum sensum doloris. Sed sic quoq; martyr nihil visus est remisisse
de sua animi magnitudine, aut de sua fide in Christum Dominum nostrum aliquid
relaxasse. Hinc frequentes, & se inuicem consequentes tormentorũ species, tanquàm
fluctus, erumpebant in martyrem. Statim enim conuersus est Tyrannus ad inuenien-
dum aliud supplicium: & ligno appendens indomitam statuam, consumebat carnes
lacerationibus: & ad medullas & ossa usq; subibat dolor: & principales partes corpo-
ris attingebat. Martyr autem precibus tormentum contemperans, & sui Agonothetæ
auxilium inuocans, non magis censebatur pati, quàm, alio patiente, quod si vel solum ad
aures perueniat, potest cõturbare ac confundere mentē & cogitationem. Tenuibus
enim loris pedum & manũ adstrictos digitos iubet violēter circumtrahi: quod ei in-
tolerandum reddebat cruciatum. Nam cum confringerentur articuli, & violenta ex-
tensione quodammodo striderent, cõtigit athletam propè morte affici, quod com-
pages omnium membrorum corporis à sua sede & ordine dimouerentur: adeo vt
propter ingentem dolorem ad misericordiam traherentur etiam inanima.

Sed Tyrannus quidem cum non potuisset factis persuadere, ad persuadendum ver-
bis rursus se confert, persona disputationis suam tegens impotentiam. Et primum
quidem, vt qui esset supersticiosus affectus in suam religionem, lacerabat diuinã Ver-
bi carnis susceptionem, eiusq; perpeffiones & ipsam Crucem: & quæcunque sunt si-
gna nostræ salutis, ea scandali ducebat offensiones. Posthæc proferebat etiam fabri-
cam elementorum, vt quæ esset quidem dulcis & amabilis, & ad fruendum propo-
sita hominibus, & quod nollet ne valdè quidem cæcus, quæ ex ea oritur, priuari volu-
ptate. Martyr autem (erat enim vera plenus sapientia) contra afferebat illius deorum
imbecillitatem & effeminationem, quæ inter se inuicem fuerunt, pugnas & sediti-
ones, & quod volutarentur in corporis affectionibus: & quod nihil eorum, quæ pro-
ducta sunt, ex se ortum habeat, & sit sine principio, sed statim referatur ad primam
& efficientem causam, & omnipotentem: & quod qui hæc relinquit, ad eorum transit
opificem, eorum, quæ fluunt & non stant, habitationem perpetua & stabili habitatio-
ne, ineffabiliq; & quæ non desinit, voluptate commutans. His veris martyris verbis
Tyrannus attonitus, & ad iram ac furorem accensus intolerabilem, processit omninò
ad omne genus tormenta, lectumq; ferreum protinùs iubet accendi. Qui cum fuisset
accensus, iubet in eò extendi martyrem. Ille autem cum signo Crucis se munisset, to-
to corpore fuit extensus. Et statim, cum carnes quidem ignitum ferrum attigissent,
consumebantur, & dissoluebantur, & in saniem, vlceraq; & vulnera mutabantur.
Quinetiam nonnulla membra in cinerem conuersa, præbebāt videndam nudam os-
sium coniunctionem. Ipse verò tormenta fortiter tolerans, tanquàm in molli quo-
dam strato recumbens, ei agebat gratias, pro quo hæc sustinebat.

Cum autem martyrem nulla caperet fatietas earum, quas pro Christo sustinebat
perpeffionum, sed zelo fidei adhuc magis incitaretur, non esse tolerandum arbitra-
tus, verum quidem Deum vniuersi irrideri, vanitatem autem imbecillitatis simula-
crorum ab ijs, qui tunc dominatum obtinebant, celebrari laudibus, & magnificari, ge-
nerosum quiddam & iuvenile excogitat, dignumque eius animi magnitudine. Nam
cum verbis simulasset se assentiri simulacris, & ea ratione fucum fecisset Tyranno,
cum quadam pompa à multis stipatus satellitibus, venit in templum idolorum, par-
tium quidem propter repentinam martyris mutationem ijs lætantibus, qui erant socij
impietatis, partim autē omninò expectantibus id, quod erat euenturum. Martyr au-
tem valdè misertus insipientiæ eorum, qui adorabant, ad vnam insignem imaginem
ad

DE SS. EVLAMPPIO ET EVLAMPIA MARTYRIBVS. 753

ad dexteram positam propè accedens, cum esset vsus solis precibus, & verbis, cum
 auctoritate imperij, eam humi protinus deiecit, & in puluerem comminuit. Quod
 quidem cum vidisset populus, qui aderat, & imbecillitatem eorum, quæ adorabatur,
 simul cognouissent & condemnassent, deponunt protinus deceptionem, & ample-
 ctuntur pietatem, Deum potentem, & solum prædicantes, quem nupèr ignorantes
 habebant ludibrio. Fitque eis martyr causa salutis, à quibus, cum prius stulti essent,
 præco esse stultitiæ putabatur.

Euerit pre-
 cibus simu-
 lacrum.

Multi cre-
 dunt.

Hæc cum essent Præsidi iræ materia & occasio, aliud quid noui incidens, magis con-
 turbauit, & ad iram concitauit intolerandam. Quædam enim adolescentula, quæ nu-
 pèr ex virginalibus thalamis processerat, & ausa erat venire in conspectum virorum,
 cum se admisisset multitudini, & athletam fratrem esse agnouisset, accedens in me-
 dium theatrum, cum complexa, statim docebat signa generis, se eosdè videlicet nos-
 se parentes, eodem vtero esse editos, ac eadem fuisse vbera. Deindè renocabat in
 mentem parentum beneuolentiam, & cohabitationem, & huiusmodi alia signa: &
 postremò dicebat se velle esse participem eiusdem fidei & religionis, & communiter
 cum fratre easdem subire perpeffiones. Hæc ergò infelicem quidem Tyrannum im-
 plebant dubitatione: spectatores autem eorum, quæ fiebant, prouocabant ad pieta-
 tem. Cæterum ille protinus, cum esset sceleratus, se ad sceleratas conuertit cogitati-
 ones: & propter affectionem corporis consuetudinis, non autem propter sanguinis
 coniunctionem, Christi; existimabat eam adhærere martyri. Toruè ita-
 que & ferociter eam intuens: Quid sibi, inquit, o mulier, vult hoc tuum commetum,
 & quomodò propter insaniam in hunc adolescentem, mutasti religionem? Sed resi-
 pisce ab hac circumsusa caligine tuæ affectionis, & placa inuictorum deorum clemen-
 tiam. Qui fit enim, quod tu tam repente sis mutata, vt ab hac luce suauissima, & ab ijs,
 quæ sunt in vita iucunda, discedas: præstigiatori autem iuueni adhærescas, & impu-
 denti vultu ad nostrum te sistas tribunal, simulantem cognationem, & traducentem
 consuetudinem ad fraternam vnionem? Verumenimuerò nostrum tribunal non iri-
 ridebis, nec Imperatores habebis ludibrio. Testor deos omnes, & nostri tribunalis
 benignitatem & clementiam, tibi nihil ampliùs futurum, quàm Eulampio, nisi quod
 sis peioribus tormentis subiicienda.

Cap. 7.

Eulampia se
 eius sororè
 declarat.

Scelerati se
 ad scelera-
 tas semper
 conuertunt
 cogitatioes.

Ad hæc martyr masculino spiritu & audacia aptè respondit: Audi, dicens, o Iudex:
 & cognosce meum, vt se habet, scopum ac institutum. Sum Christi ancilla. Christus
 est mihi vita, & animæ exultatio. Eum amo, ei studeo sacrificari. Pro eo & ignem pa-
 ra, & duc bestias, & rotas expedi, & stringe enses, & excogita omne aliud tormen-
 tum, vt scias me non esse tam ignaui & pusilli animi. Hoc, quod pro pietate suscipitur
 certamen, ad finem vsque decertabo & peragam, & me ipsam tradam ad omne
 genus supplicij, vt scias me esse eius sororem, & fraternè eadem, quæ ille sentit, sen-
 tire, qui tua tormenta non formidauit, & ea, quæ colis, simulacra diruit. Porrò au-
 tem rursus quoquè tibi dico, nè adspiciens ad muliebris sextis imbecillitatem, speres
 aliquid indignum nostra mente: neque ætatis mollitiem putes tuis inuentis facile
 posse decipi. Qui enim nos ad diuinum suum erexit amorem, & nos armauit ad
 bellum contra te gerendum & diabolum, ipse & præbebit vires, & clarissimam effi-
 ciet victoriam.

Cap. 8.
 Fortissimus
 S. Eulampij
 animus.

* His martyr lingua libera apertè dicens aduersus Tyrannum, colaphos genis
 crudeliter impactos accepit, & fuit eius vultus vehementer contusus. Mutata est au-
 tem eius formæ gratia, & extinctum fuit vocis instrumentum, inflatis continenter
 colaphis. Ad hæc habebat quidem fratrem eam confirmantem, & incitantem, &
 audaciorem reddentem ad certamina. Erat autem ipsa quoquè virilis, quoad eius
 fieri poterat, & generosis cogitationibus imbecillitatem naturæ resciebat. Sed hæc
 non erant omninò Præsidi tolerabilia, videnti & meram sanctorum loquendi liber-
 tatem, & minimè cedentem tolerantiam. Vndè etiam rursus noua excogitantur tor-
 menta: lebesque protinus paratus fuit bulliens, vt martyres exciperet. In quem
 Eulampius quidem confidenter est ingressus: Eulampia autem (irâ enim appellaba-
 tur & ipsa) tanquàm caligans, vt quæ esset natura mollior, & à maligno impelleretur
 ad timiditatem, labascebat. Sed frater, qui idem erat socius certaminis, ab imo emer-
 gens, tanquàm ex aliquo conuiuio & requie, vocabat sororè, & ei addebat animum,
 & hortabatur vt ingrederetur lebetem, dicens: Nihil extimescas, solum attendens
 id, quod videtur, & non ad Deum oculos animæ desigens, cui & communiter
 credidi-

Cap. 9.
 forl. Hæc
 Eulampie
 genæ con-
 tunduntur.

Eam non
 hil trepidan-
 tē Eulapius
 confirmat.

credidimus, & à quo maximam inuenimus remunerationem. Si enim hanc bullientem aquam solum attigeris, ab ipso magnum senties auxilium, cuius ego tuus frater sum testis, qui sic tibi cernor imparibilis, & nihil doloris sentiens.

Cap. 10.

Lebes bulliens refrigescit.

His persuasa Eulampia, & omnino acquiescens eius suasionibus, protinus prompto & alacri animo ingressa est lebetem. Deinde etiam communiter spiritu exultantes, læti susceperunt supplicium: & protinus lebes euasit frigidus, & nihil mali passos continuit martyres. Neque verò eousque constitit res admirabilis: sed etiam non paucos ex ijs, qui circumstant, induxit ad pietatem. Porro autem ipsum quoque Tyrannum, etsi non purè traxit ad verum Dei cultum, illius tamē labefecit cogitationem, & fecit dubitare de sua religione. Aethiops tamen non fuit dealbatus, & cancer rectè ingredi non didicit. Cùm enim vincerent quidem athleta, vinceretur autem impius, eos à se inuicem & à fide in Christum non valens distrahere, redit rursus ad consueta, & armatur denuò aduersus solum martyrem: & iubet ei excindi pupillas oculorum is, qui cordis cæcutiebat oculis, & illum magis cruciare procurans, & machinans, vt eius sororis per hoc frangeretur audacia. Sed in hoc quoque, fuit conuictus, vana & inania moliri aduersus Christi seruos.

Eulapij pupillæ excinduntur.

Cap. 11.
Eulampia capillis suspenditur.

Postridie autem iubet martyrem Eulampiam sublimè suspendi capillis. Est autem hoc grauissimum supplicium: sed Christi ancillæ delicijs suauius existimabatur. Vnde etiam ei preces admiscens, dicebat: Ago tibi gratias, Deus meus & creator, quòd me tuam ancillam dignatus sis pro te susceptis ornare tormentis. Cùm autem per omne genus supplicij oporteret athletas peruadere, etiamsi tanquam tela infantium reputabantur, quæ eis inferebantur, fornacem accendi iubet Præses, illa Chaldaica nihilò inferiorem: & ad eam ducta est materia, quæ erat alitura sic accensam, licetioribus omne studium ad hoc conferentibus. Cùm autem flamma esset ad eò in altum sublata, vt etiam eos, qui procul cernebant, stupefaceret, iubet ludex adduci martyres, & trudi in medium fornacem. Adducti sunt ergò martyres: diuinus quidem Eulampius, propterea quòd fuerat ei eruti oculi, à quibusdam portatus: generosa autem Eulampia cum magna accurrens audacia, tanquam thalamum, non fornacem ingressura. Cùm autem igni fuissent traditi, flamma eos nihil læsit: sed statim, instar absidis, incuruata, & diligenter cauens nè medium interciperet, tanquam in iucundissimo thalamo athletas continebat, & naturæ suæ ardorem in auram irrorantem conuertebat. Martyres verò tanquam in prato rosido & amœno choreas agentes, illud descriptum & diuinitus edoctum, puerorum, inquam, canebant canticum.

Mittuntur ambo in fornacem ardentem.

Dan. 3.

Cap. 12.

Eulampius capite punitur.
Eulampia reddit spiritum.

Ad hæc rursus Tyrannus & magis dubitabat, & hoc prodigio planè euaserat solutus & imbecillis, & redactus erat ad extremam cõsilij inopiam. Deinde cùm omnem spem penitus abiecisset, in athletas vltimum statuit supplicium, nempe vt vitam finirent gladio. Protinus ergò vinciti abducuntur ad mortem. Et martyr quidem cùm prompto & alacri animo subiisset gladio consummationem, in cælos coronatus extollitur: Eius autem soror & socia certaminum, etiam ante gladium consummatur, propositòque & animi instituto fit perfecta martyr. Hoc autem non ab re prouidit Dei sapientia, sed vt corpus mundum, & à vitiorum consuetudine intactum, manus imundæ non tangerent, atque vt sua spe impij frustrarentur, cùm ab eo inferendo excidissent supplicio, per quod putabant se punituros martyrem.

Matth. 10.

Hæc sunt inuictorum Christi martyrum certamina: & hic est optandus finis insignium athletarum. Illos beârunt quidem omnes virtutes intelligentes, benedixerunt Patriarchæ, laudârunt Apostoli & martyres, vt eis pares in laboribus, & æquales in confessione, sacrosanctum acceperunt additamentum. Ipse autem Agonotheta & Dominus, pro quo pati constituerunt, & quem coram hominibus martyricè confessi sunt, ipse, inquam, coram patre eos præconio honorauit, sicut est pollicitus, gloriæque & regni cælorum socios fecit: Quoniam eum decet omnis gloria, honor & adoratio in secula seculorum, Amen.

MAR-

MARTYRIVM SS. GEREONIS ET SOCIORVM

EIVS, ITEMQVE VICTORIS, CASSII ET FLOREN-

tij, multorumque aliorum, auctore Helinando, teste Vincentio.

Habetur in perantiquis MS. Codicibus.

755

HEB AE OR VM martyrum sacratissimam legionē ho- O. Octobris 10
dierna die festiuis attollere laudibus admonemur; in qua Cap. 1.
preciosissima sancta illius sodalitatis pignora, Gereonē,
Victorem, Cassium & Florentium; cum eorum socijs ve-
neramur. Neq; enim feceruntur in gaudio retributionis;
qui nullo modo disenserant gloriosa constantia passio- Thebei mar-
nis. Nam quantum non vno die, nec eodem loco martyrij tyres diuer-
gloriam susciperent; tamen, secundum Apostolum, erat sis locis oc-
illis vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus eisi.
& pater omnium, qui est super omnes & per omnia Deus Ephes. 4.
in secula benedictus; cui simul omnes vno consilio, vna

deuotione, felici perseverantia adhærebant, implentes actu Psalmista verba, dicen-
tis; Mihi autem adhaerere Deo bonum est; ponere in Domino Deo spem meam. In Psal. 72,
qua constanter & vnanimiter summam charitatem, qua Deus est, corde credentes
ad iustitiam, ore autem confitentes ad salutem, hanc Apostolicam constantiam sedu-
lo voluntate & moribus meditabantur; Quis nos separabit a charitate Christi? Tri- Rom. 8.
bulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius?
Subsequentes etiam certam fidutiæ suæ causam; Sed in his omnibus, inquit, supera- Ibidem.
mus propter eum, qui dilexit nos.

Nec moueat quenquam, quod in hac nostra Thebaidis serie gesta beatorū marty- Cap. 2.
rum, & sacrosancta pro fide Christi certamina, plena ratione secundum morem hi-
storias textentium non persoluimus; cum id nobis sit in hoc sermone propositum, vt
nobiscum pariter ad spiritale gaudium corda prouocemus audientium; quatenus su-
pernorum accensi desiderio, plus appetant per charitatem ædificantem ad marty-
rum societatem proficere, quam per scientiam infantem ab interni gaudij delecta-
tione deficere. Sed quia mos est humani ingenij tarditati, vt ab exteriorum cognitio-
ne quærat, quod arcano cordis imprimat, quasi aliter ad rationem nisi per sensibili-
um & imaginabilium rerum ducatum non possit assurgere, vt hoc sit, quod Aposto-
lus dicit; Non prius, quod spiritale est, sed quod animale; deinde quod spiritale; mo- 1. Cor. 13.
neamus & nos, secundum quod audiuius, quasi historiam, non quidem ex ordine
cuncta complectentem, sed summam quædam necessaria Chronographiæ more per-
stringentem de sanctissimis huius legionis Angelicæ tyronibus, Gereone videlicet,
Victore, Cassio, Florentio, & eorum socijs; vniuerso orbi terrarum merito veneran-
dis; quibus sua, vt ita dicam, mortis victoria, securitatis & pacis successus iucundissimos
comparauerunt.

Hos insignes triumphatores mirabilis & prouida omnipotentis Dei dispensatio, post Cap. 3.
victoriosissimam beati Mauricij passionem, idè, quantum humanæ datur indagati-
oni conijcere, spe gaudentes, in tribulatione patientes, mora qua voluit seruauit;
vt quo plus in lachrymis seminarent, eo iucundius fructu perennis latitiæ meterent; Psal. 125.
& quanto latius exempla suscepti pro Christi nomine laboris in confessione ipsius ex-
tenderent, tanto plures ad imitationem suæ constantiæ & magnanimitatis accende-
rent; cum tamen ipsi corda sursum habentes, Apostolico illo ferueret desiderio, quo
dicit; Cupio dissolui, & esse cum Christo; multo enim melius est. Nam in breui post
patratum eorum martyrium, paucissimi in ea, qua passi sunt, prouincia remanserunt, Philip. 1.
qui non hoc ipsum ardentem expeterent, quod in eis dudum obstinatis pectoribus ex-
horruissent; quasi arcta via ipsa prius non esset commeabilis; quæ tot fuisset præce-
dentium trita vestigijs. Multi accē-
duntur exem-
plis sancto-
rum martyrum.

Igitur dum incarnationis Dominicæ annus ferè primus post ducentessimū & nona- Cap. 4.
gesimū verteretur, Diocletianus Imperator trigessimustertius ab Octauiano Augu-
sto primo, cuius Imperij anno quadragesimosecundo singularis eadem natiuitas per
Mariam perperuam virginem administrata est, Maximianū, cognomento Herculeū, primò
Cæsarem, deinde consortē sibi totius regni fecit, & Augusti nomine & potētia secum
pariter

Sanctissima
Ecclesiae p-
secutio.

pariter sublimavit. Quorum saevitia tanta contra Christianos incanduit, ut ille in Oriente, iste in Occidente circumquaque Ecclesias Dei vastarent, nemini de grege Domini parcerent, nomenque Christianum funditus extirpare studerent. Sed diuino nutu quomodo laboratum fuerit in semine, postea factum est manifestum in germine. Haec enim persecutio à Nerone decima, ceteris immanior & diuturnior fuisse perhibetur, ita ut usque ad decem annos, in incepta crudelitate permanens, extenderetur. Quam mox subsequuta est ruina vehemens & perpetua destructio idolorum, cum per totum orbem pax Ecclesiae Dei reddita, ipsos etiam, quos dudum inimicos asperrimos pertulit, iugo fidei catholicae subdidit: in morem decimae Aegyptiacae plagae, quae sicut primogenitorum omnium subita morte saevissima, ita & ultima, populum Domini non solum liberum abire permitti, verum etiam auctum pecunia, ut festinaret, vehementissime compelli fecit. Cuius rei si quid post hanc Christianorum persecutionem exemplatum fuerit, in antiquis ecclesiarum aedificijs apud nos cernere licet.

Exod. 12.
Pax reddi-
tur Ecclesiae
post decimam
persecutionem.

Cap. 5.
S. Mauricij
passio habetur
supra 22.
Septembris.

Cum ergo in Gallijs perniciosus tumultus contra Romanum Imperium excreuisset, Maximianus apud Italiam collecto exercitu, Thebaeos milites, Mauricium, Gereonem, Victorem, aliosque eiusdem ordinis viros, iam sacramentis verae fidei & salutaris baptismatis per Hierosolymitanum antistitem initiatos, in auxilium accersuit. Qui protinus, ut erant militari virtute exercitati, praecipis Imperatoris obsequentes, singuli cum suis sequacibus armis bellicis instructi, consilio diuino muniti, sese in eandem expeditionem vnanimiter contulerunt. Deinde colloquium expetentes beati Marcellini Romani Pontificis, qui post beatum Petrum vigesimusoctauus, ante S. Syluestrum, eiusdem sedis Praesulem, quartus, nauim sanctae Ecclesiae in medijs tempestuosi mundi iactatam fluctibus gubernabat: ab eo, quomodo sub armis Romanae militiae, Christianae religionis conseruanda esset innocentia, didicerunt, eiusque doctrinae perspicuam veritatem, usque ad finem boni certaminis, inuidia fidei iustitia seruauerunt. O beatus & facer ille conuentus expeditorum in procinctu militum, qui bellum quidem extrinsecus per obedientiam, pacem intrinsecus per innocentiam cogitabant: qui ad expugnandos Romanae pacis inimicos arma ferebant, ad resistendum contra praemeditatas iniurias, non ferri, sed fidei arma firmissima praeparabant. Nam hanc suam Domino generaliter dicauere concordiam, ut contra hostes publicos edictis Imperatoris obedirent: contra suscipere fidei religionem, Imperatorem nullum agnoscerent: plusque, vellent pro Christo vitam temporalem perdere, quam vitam aeternam Christum Deum negando, temporaliter viuere. Nimirum sancti spiritus vnitione edocti, recalebant verba veritatis, quae de suis discipulis ad patrem loquitur, dicens: Haec est vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum, & quem misisti Iesum Christum. Optabant simul anhelanti desiderio citius in se perfectum iri orationem illam Domini, dicentis: Pater, volo ut vbi ego sum, ibi sit & minister meus.

Sancti martyres curama susceperint.

Iohan. 17.

Iohan. 12.

Cap. 6.

Deinde Maximianus Augustus, coadunato exercitu, permixto tamen fidelium & infidelium coetu, festinus Alpium iuga transgrediens, Galliae appropinquabat, soloque aduentu suo Amando & Aeliano ducibus tumultus memorati perterritis, seditionis illius tempestatem pertinaciter excitatam, facile sine sui exercitus damno sedabat. Comperto vero, quod Carausius quidam nobilis, insidias contra Romani regni fines moliretur, qui tamen procurator constitutus erat prouincia, quae est iuxta Oceanum, vbi Franciam secundo à sedibus suis expulsi, iuxta Gallorum & Saxonum confinia confederunt, misit illuc per Rheni fluminis alueum partem sui exercitus, cuius militari virtute nefarius cassaretur inceptus. In quo itinere praecipuos belli Dominici duces, Gereonem, Victorem, Cassium & Florentium felices turmae Christianorum militum sequebantur. Interea Maximianus ferocissimus Christiani nominis persecutor, & tali tantoque agmine indignissimus ductor, statuto iuxta radicem Alpium zeli idolo, in loco, quem dicunt Octodorum, praecipit ut omnis exercitus virum-festiuam celebritate concurreret, & à supplicatione dijs, ut fatebatur, immortalibus agenda, communiq; laetitia se nemo, velut alterius sectator religionis, exciperet. Iam vero Gereonium praecesserat agmen, & fidissimi comitatus societatem praesentia corporali reliquerat. Vnde factum est, ut nuncium scelestissimi sacrilegij non audiret, seseque cum sanctissimis suis corporibus nostrae perpetuae iucunditati seruaret. Ventum est ad locum constituti flagitij: vbi dum copiosus Romanae virtutis exercitus, quasi pro religione furdis & mutis idolis inclinaretur, S. Mauricius cum sua legione non adfuit: quia interini

interim vt cōmittentes suos ad futura certamina roboraret, in locum spiritualis exercitij secessit. Quod dum Rex audis bonorum exitij, referente præcone resciret, & persuasionibus callidis aciem diuinam flectere non valeret, præcepit eam semel & iterum decimari, & si adhuc qui remaneret, mori quàm cedere mällent, omnem illam beatissimam legionem, vbicunquè fuisset dispersa, missis militibus statuit trucidari; hoc sanè licetorum laborem precio comparans, vt quo quis plures occideret, eo amplioribus spolijs se ditatum fuisse gauderet.

S. Mauricius
cum socijs
cæditur.

Hæc primùm apud Agaunum oppidum, vbi maxima multitudo sancti resedit exercitus, agebantur. Indè præcedentium secuti vestigia, repererunt primarios milites Cassium & Florentium cum septem alijs similis constantiæ viris, iuxta Veronam ciuitatem in ripa Rheni fluminis confidentes, aliosque cum eis quamplurimos, eiusdem agminis, sed non eiusdem intentionis, satellites. Hos dum agnouissent de Orientali fuisse præsidio, sauietes contra eos, de professione sciscitati sunt. Cumque illi nec voluntate cordis, nec sententia reponsonis à superioribus discreparèt, submissis capitibus, in eodem loco pro Christi nomine perempti sunt.

Cap. 7.

Mox ergò ad beatum Gereonem eiusque socios trecentos decem & octo, cum illo pariter fide veritatis armatos, persecutor nescio velocius, an fama peruenierit. Progressi tamen paululùm ante subsequentes carnifices, in campis Agrippinæ magnæ ciuitatis martyrij gloriam, sese inuicem cohortantes, prætolati sunt. Quibus continuò superuenientes hi, qui missi erant à iudice, nullam in eis defendēdi, vel à proposito deficiendi voluntatem, sed constantissimam nominis Christi inuenerunt cōfessionem. Ibi beatus GEREON, dux & martyr egregius, cum illis Regis æterni vernaculis, edomitis omnibus, quæ ad huius vitæ delectationem possent allicere, semetipsum spontaneus obrulit hostiam viuam Deo. Inسانی verò tortores, sanctorum ibidem corpora cruentantes, per campi illius planitiem traxerunt, & in puteum quendam maximum proiecerunt. Monstratur autem vsque hodiè in loco, vbi S. Gereon trucidatus est, sanguinis ipsius spectaculum, & ipse locus, Ad martyres, ab incolis acceptum seruat vocabulum.

SS. Cassius
& Florentius
cū socijs trucidantur.
Cap. 8.

Hæc itaq; dum agerentur, cohors illa, quæ beatum Victorem comitabatur, ad locum, cui destinata est, properans, peruenit ad oppidum Francorum, quod ex maiorum suorum sedibus Troiam siue Xanthum nuncupabant, ibique cum duce suo castra in pratis virentibus posuit. Nec minus audaces illi cruentique, milites adfuerunt, peremptoque, illic fortissimo Christi milite Victore cum trecentis triginta martyribus, sanctorum corpora in locis palustribus submerferunt. Tandem optatis locupletati spolijs, cum exercitu reliquo, quia Carausius ille fugiens, sese in Britanniam trāstulit, per viam, qua venerat, lati pro seclere redierunt.

S. Gereon
cū suis perimitur.

Cap. 9.

Eodem verò tempore de Mauritania, quæ est pars Africae, finitimisque regionibus milites ab Imperatore propter frequentes Gallorum tumultus euocati, in Galliam nauigio venerunt, quorum trecenti quinquaginta pro fide catholica trucidati, cum beato Gereone eiusque socijs beatorum corporum quietem & venerationem perpetuam delegerunt. Post hæc Maximianus Augustus reuersus in Italiam, suadente Diocletiano, vt cum ipso se transferret in ocium, licet iniuitus, purpuram simul Imperiumque, sed non tyrannidis vsum deposuit, & vice sua Constantium virum mitissimū, Italiae, Africae & Gallijs Augustum esse constituit. Galerio verò cætera prouinciæ delegata sunt. Sed Constantius Gallijs Hispanijsque, contentus, has magna mansuetudine gubernabat, & Ecclesias Dei nullis molestijs infestabat. Cumque adhuc Maximiano viuente in Britannia diem obiret, Constantino filio suo prouincias easdem regendas dereliquit. Qui confortatus in Imperio, dum regni Romani monarchiam per bella maxima obtinisset, legibus Christianæ religionis per beatum Syluestrum Papam initiatus, beatissimæ Helenæ matri suæ, honorandi & sublimandi sanctorum martyrum sepulturas ius & potestatem, ipse per omnem penè terram eodem studio occupatus, contradidit. Cuius Deo dignæ matrônæ in beati Gereonis monasterio adhuc plurima seruantur insignia, & qualis ipsa fuerit, testantur ibidem apud eius memoriã crebro repetita miracula.

Cædes S. Victoris & 330. martyrum.

Cap. 10.

Mauri 350.
occiduntur.

Fecit sanè inter plurima spectabilia suæ deuotionis opera, super eiusdem sancti martyris sociorumque eius corpora, vbi etiam supra memorati sancti Mauri martyres ad singulare moerentiũ & infirmantium refrigerium pausant, insignè neminiq; prorsus vel scientia sermonis explicabilem, vel artè operis imitabilem structuram mirificam

Collegiũ S. Gereonis, olim fuit monasteriũ
Cap. 11.

Ecclesiã S. Gereonis condit S. Helena.
&

& sublimis ecclesiam, quam ita metallorum fulgore & artificij varietate decorauit, muris etiam validis excelsisq; firmavit, vt nihil supra per omnes illas regiones vel fuisset, vel futurum esse, celebri sermone feratur. Præter quod ligneam aliquam, vel quæ facillè senio, vel negligentia cedit, materiam habuisse negatur, cum marmorea soliditatis ibi tanta copia fuerit, vt opus totum columnarum illius generis firmitudine & pulchritudine fulciretur: aurei verò fulgoris tantum in ea emicuit, vt musua foris & intus fulgens elegantia, nomē, Ad aureos sanctos, sortiretur. Quæ quia per se summo rerum authori placere non potuit, vt adhuc amplius & dignius resplenderet, plurimis idoneis laudis diuinæ præconibus & ministerijs sibi congruentibus adornata est.

Cap. 12.
S. Maternus
Colonien.
primus Episcopus.

Psal. 149.

Ibidem.
S. Euergillus
curatur in
ecclesia S.
Gereonis
ex puluere.

Cap. 13.

Ad martyrum
sepulcra
multa fiunt
signa.

Cap. 14.
Colonienfis
Ecclesie fi-
des inuiola-
ta.

S. Martyres,
patroni nos-
tri.

Igitur sanctus Maternus Treuirorum Episcopus, Agrippinæ Colonie Ecclesiam primus pastor dignis gubernaculis rexit, cuius vitam multis claruisse virtutibus, gestorum eius scripta commemorant. Huius sedis antistes nobis cognitorum tertius, S. Seuerini confessoris Christi successor, nomine Euergillus, quadam die dum capitis dolore nimium cruciatus, ad memoriam beatorum martyrum, Gereonis & sociorum eius, oratum accederet, & adhuc in sancti illius thesauri indicium fastidium nullum excelleret, versiculum in laudem sanctorum dici solitum, *Exultabunt sancti in gloria, ingrediens ecclesiam, inchoauit, cui protinus ex illo venerabili sanctorum adyto responsum est. Laetabuntur in cubilibus suis.* Quod cum pontifex stupefactus audiret, laudē Deo repente cum omnibus, qui aderant, conclamauit: & appropians, de loci ipsius puluere capiti suo salutare remedium apposuit, & consignato cum summa reuerentia loco, recessit.

Talia quidem plurima veridica relatione commemorari possent, si promissi compendij studia non arcerent. Non enim exinde erant ibi, vel sunt rara virtutum opera, sed penè quotidiana: quorum multitudinē simul & magnitudinem admiratur, quisquis eiusdem ecclesie cultori cuiuslibet religioso colloquitur. Nam quicumque, fide non dormitante qualem libet ibi medelam exoptulat, ipsam illic sanitate voti compos semper adesse non dubitat. Similia suorum meritorum indicia S. Victor, Cassius & Florentius cum suis commilitonibus crebro dare non desinunt, quæ nemo utiq; verbis, nedum scriptis, ad plenum exequitur. In locis tamen suis, vbi mirabiliter frequentantur, vberius etiam sermonibus & fidei testimonijs celebrantur: quauis ea, quæ vulgantur à singulis acriter, rectè debeant meritis omnium simul adscribi.

Sancta verò Colonienfis Ecclesia per suffragia sanctorum martyrum, quorum corpora in suo gremio meruit fouenda suscipere, non desinit vsque hodie fidem inuiolatam excolere, quam à Materno primo suo Episcopo se meminit suscepisse. Apud quam consuetudo celebris inoleuit, vt beatos martyres, Gereonem, Victorem, Cassium & Florentinum, eorumq; socios, trino martyrio coronatos, ternis locis venerabiliter conditos, vna die, id est, sexto Idus Octobris, festiuitate congrua veneretur, cum tamen dubium sit, vtrum vno die an duobus eorum martyrium completeretur, quia Verona, summus memorati martyrij locus, non minus vigintifex millibus ab elegantissima sancti Victoris basilica distans, aliter hoc vna die, nisi per festinum nimij furoris imperum, fieri posse, maximè propter moras in singulis locis necessarias, credere vetat. Huius itaq; diei gaudia fratres ita celebremus annua, vt fiant nobis illorum intercessione continua: sic illorum gratiæ congratulemur, vt quoscunq; possumus, nobiscum pariter doctrinæ verbis & bonorum operum exemplis in charitate non ficta lucremur. Vt enim per quendam mundi huius sapientem dictum est, amicos quoslibet eadem velle, eadem nolle, ea demum firma amicitia est. Et si nos sancti martyres, patroni nostri, in ea voluntate, qua ipsi fuerunt, ad se clamantes & de se loquentes inuenerint, profecto nos non vt alienos, sed vt proprios & domesticos respicere non dedignabuntur, causamque nostram dilectione, qua semper flagrare non desinunt, suam arbitrabuntur. Ità fiet, vt & in præsentis seculo necessarijs non destituamur auxilijs, & in futuro sempiternis eorum iungamur consortijs, ad laudem & gloriam Domini nostri Iesu Christi, qui cum patre & spiritu sancto viuit & regnat Deus in secula seculorum, Amen.

HISTO.

HISTORIOLA SANCTI CERBONII EPI
SCOPI POPVLONIENSIS PER D. GREGORIUM
Papam scripta, Lib. 3. Dialog. Cap. 11.

VIR vite venerabilis Cerbonius, Populonij Episcopus, ma-
gnam diebus nostris sanctitatis suæ probationem dedit. Octobris
Nam cum hospitalitatis studio valdè esset intentus, die Humanitas
quadam transeuntes milites hospitio suscepit: quos, Got- eius erga mi-
this superuenientibus abscondit, eorumq; vitam ab illo- lites quof-
rum nequitia abscondendo seruauit. Quod dum Gortho- dam.
rum Regi perfido Totilæ nunciatum fuisset, crudelitatis
immanissimæ vesania successus, hunc ad locum, qui octa-
to vrbis huius milliario Merulis dicitur, vbi tunc ipse cum
exercitu sedebat, iussit duci, eumq; in spectaculo populi
vrsus ad deuorandum proijci. Cumq; idem Rex perfidus Proijcitur
in ipso quoq; spectaculo confedisset ad inspiciendum mortem Episcopi, magna po- vr.º deuo-
puli turba confluit. Tunc Episcopus in medium deductus est, atque ad eius mortem rands.
immanissimus vrsus exquisitus: qui dum humana membra crudeliter carperet, sæui
Regis animum satiaret. Dimissus itaque vrsus ex cauca est: qui accensus & concitus
Episcopum petijt: sed subito suæ ferocitatis oblitus, deflexa ceruice, submissoque hu- Vrsus imma-
militer capite, lambere Episcopi pedes cepit: vt patenter omnibus daretur intelli- nis mansue-
quia erga illum virum Dei, & serena corda essent hominum, & quasi humana bestia- scit, & eius
rum. Tunc populus, qui ad spectaculum venerat mortis, magno clamore vrsus est labit pedes.
in admirationem venerationis. Tunc ad eius reuerentiam colendam Rex ipse per-
motus est. Quippè cum quo superno iudicio adum erat, vt qui Deum sequi prius in
custodienda vita Episcopi noluit, saltem ad mansuetudinem bestiam sequeretur. Cui
rei hi, qui tunc præsentés fuerunt, adhuc nonnulli supersunt, eamque cum omni illic
populo se vidisse testantur.

De quo etiã viro aliud quoq; miraculum, Venantio Lunensi Episcopo narrante,
cognoui. In ea nanq; Populonij ecclesia, cui præerat, sepulcrum sibi præparauit. Sed
cum Longobardorum gens in Italiam veniens cuncta vastasset, ad Helbam insulam
recessit. Qui ingruente ægritudine ad mortem veniens, clericis suis sibiq; obsequenti-
bus præcepit, dicens: In sepulcro meo, quod mihi præparauit Populonij, me ponite.
Cui illi cum dicerent, Corpus tuum illuc qualiter reducere possumus, qui à Longo-
bardis teneri loca, eadem, & vbiquè eos illic discurrere scimus? Ipse respondit: Redu-
cite me securi: nolite metuere: sed festinè sepelire me curate: moxq; vt sepultum fue-
rit corpus meum, ex eodem loco sub omni festinatione recedite. Defuncti igitur cor-
pus imposuerunt nauis. Cumque Populonium tenderent, collectis in aëre nubibus,
immensa nimis pluuia erupit. Sed vt patesceret omnibus, cuius viri corpus nauis illa Insigne mi-
portaret, per illud maris spatium, quod ab Helba insula vsq; Populonium duodecim raculum.
milliaribus distat, circa vtraque nauis latera procellosa valdè pluuia descendit: & in
nauem eandem vna pluuia gutta non cecidit. Peruenerunt itaque ad locum clerici,
& sepultura tradiderunt corpus sacerdotis sui. Cuius præcepta seruantes, ad nauem
sub festinatione reuersi sunt. Quam mox vt intrare potuerunt, in eundem lo-
cum, vbi vir Domini sepultus fuerat, Longobardorum dux crudelissimus

Gummar aduenit. Ex cuius aduentu virum Dei habuisse spiri-
tum prophetiæ claruit: quia ministros suos à sepultu-
ra suæ loco sub festinatione disce-
dere præcepit.

Claruit pro-
phetiæ spiri-
tu.

VITA ET ACTVS SANCTI PAVLINI EPISCOPI
PIEBORACENSIS, ET DEINDE RHOFENSIS, BEATI
Gregorij Papæ discipuli, per venerabilem Bedam descripta, Lib. 2.
Historiæ Ecclesiasticæ gentis Anglorum.

Octobris 10
Ex Cap. 9.

Eduini Re-
gis potētia.

Eduinus p-
mittit se fu-
turum Chri-
stianum.

S. Paulinus
ordinatur
Episcopus.

1. Cor. 11.

2. Cor. 4.

Eduino Re-
gi structæ
infidiæ.

ENS Nordā Humbrorum, hoc est, ea natio Anglorum, quæ ad Aquilonarem Humbri fluminis plagam habitabat, cum Rege suo Eduino verbū fidei, prædicante Paulino, (beati Gregorij discipulo) primū accepit. Cui videlicet Regi in auspiciū suscipiendæ fidei, & regni cælestis, potestas etiā terreni creuerat imperij, ita vt (quod nemo Anglorum ante eum fecit) omnes Britāniæ fines, quæ vel ipsorum, vel Britonum prouinciæ habitabātur, sub ditione acceperit. Quin & Meuanias insulas, sicut & suprà docuimus, imperio subiugauit Anglorū. Quarum prior, quæ ad Austrum est, & situ amplior, & frugū prouentu atq; vbertate felicior, nongentorum sexaginta milliariū mensurā, iuxta æstimationem Anglorum: secunda, trecentorum & vltra, spatium tenet.

Huic autem genti occasio fuit percipiendæ fidei, quod præfatus Rex eius, cognatione iunctus est Regi Cantuariorum, accepta in cōiugem Edelburga, filia Edelberthi Regis, quæ alio nomine Tate vocabatur. Huius consortiū cum primò ipse missis procis à fratre eius Eadbaldō, qui tunc regno Cantuariorum præerat, peteret: respōsum est, non esse licitum, Christianam virginem pagano in coniugium dari, nē fides & sacramenta cælestis Regis, consortio prophanarentur Regis, qui veri Dei cultus esset prorsus ignarus. Quæ dum Eduino verba nunciij referrent, promisit se nihil omnimodis contrarium Christianæ fidei, quam virgo colebat, esse facturū: quin potius permittitur, vt fidem cultumq; suæ religionis cum omnibus, qui secum venissent, viris, siue foeminis, sacerdotibus seu ministris, more Christiano seruet. Neq; abnegauit, se etiam eandem subiturum esse religionem, si tamen examinata à prudentibus, sanctior ac Deo dignior posset inueniri. Itaq; promittitur virgo, atq; Eduino mittitur, & iuxta quod dispositum fuerat, ordinatur Episcopus vir Deo dilectus Paulinus, qui cum illa veniret, eamque & comites eius, nē paganorum possent societate pollui, quotidiana exhortatione, & sacramentorum cælestium celebratione confirmaret.

Ordinatus est autē Paulinus Episcopus à Iusto Archiepiscopo sub die duodecimo Calendarum Augusti, anno ab incarnatione Domini sexcentesimo, vigesimo quinto. Et sic cum præfata virgine ad Regem Eduinum, quasi comes copulæ carnalis aduenit. Sed ipse potius toto animo intendens, vt gentem, quam adibat, ad agnitionē veritatis aduocans, iuxta vocem Apostoli, vni viro virginem castam exhiberet Christo: cum in prouinciam venisset, laborauit multū, vt & eos, qui secum venerant, nē à fide deficerent, Dominō adiuuante, contineret, & aliquos, si fortē posset, de paganis ad fidei gratiam prædicando conuerteret. Sed sicut Apostolus ait, quantum multo tempore illo laborante in verbo, deus seculi huius excæcauit mentes infidelium, nē eis fulgeret illuminatio Euangelij gloriæ Christi.

Anno autem sequenti venit in prouinciam quidam sicarius, vocabulo Eumer, missus à Rege Occidentalium Saxonum, nomine Cuichelmo, sperans se Regem Eduinum regno simul & vita priuaturū, qui habebat sicam bicipitem toxicatam, vt si ferri vulnus minus ad mortem Regis sufficeret, peste iuaretur veneni. Peruenit autē ad Regem primo die paschæ iuxta antem Dorouentionem, vbi tunc erat villa regalis. Intrauitq; quasi nuncium domini sui referens: & cum simulatam legationem ore astuto volueret, exurrexit repente, & euaginata sub veste sica, impetum fecit in Regem. Quod cum videret Lilla, minister Regis amicissimus, nō habens scutum ad manum, quo Regem à nece defenderet, mox interposuit corpus suum ante ictum pungentis. Sed tãta vi hostis ferrum infixit, vt per corpus militis occisi etiam Regem vulneraret. Qui cum mox gladijs impeteretur, in ipso tumultu etiam alium de militibus, cui nomen erat Fordheri, sica nefanda peremit.

Eadem autem nocte sacrosancta Dominicæ paschæ pepererat Regina filiam Regi, cui nomen Eanfled. Cumq; idem Rex, præfente Paulino Episcopo, gratias ageret dijs suis

suis pro nata sibi filia, econtrā Episcopus gratias cœpit agere Domino Christo, Regiq; adstruere, quod ipse precibus suis apud illum obtinuerit, vt Regina sospes & absque dolore graui sobolem procrearet. Cuius verbis delectatus Rex, promisit se abrenunciatis idolis, Christo seruiturum, si vitam sibi & victoriam donaret pugnāti aduersus Regem, à quo homicida ille, qui cum vulnerauerat, missus fuerat: & in pignus promissionis implendæ, eandem filiam suam Christo consecrandam Paulino Episcopo assignauit. Quæ baptizata est in die sancto Pētecostes, prima de gente Nordan Humborum cum duodecim alijs de familia eius. Quo tempore curatus à vulnere sibi pridem inflicto Rex, collecto exercitu, venit aduersus Regem Occidentalium Saxonum, ac bello inuito, vniuersos, quos in necem suam cōspirasse didicerat, aut occidit, aut in ditionem recepit. Sicq; victor in patriam reuersus, non statim & incōsultē sacramenta fidei Christianæ percipere voluit: quanuis nec idolis vlrā seruiuit, ex quo se Christo seruiturum esse promiserat. Verum primò diligentius ex eo tempore & ab ipso venerabili viro Paulino rationem fidei edificare, & cum suis primatibus, quos sapientiores nouerat, curauit conferre, quid de his agendum arbitrarentur. Sed & ipse, cum esset vir natura sagacissimus, sæpè diū solus residens, ore quidem tacito, sed in intimis cordis multa secum colloquens, quid sibi esset faciendum, quæ religio seruanda, tractabat.

Filia regis
prima bap-
tizatur.

Quo tempore exhortatorias ad fidem literas à Pontifice Sedis Apostolicę Bonifacio accepit, quarum ista est forma: Exemplar Epistolæ beatissimi & Apostolici Papæ vrbis Romanæ Ecclesiæ Bonifacij, directæ viro glorioso Eduino Regi Anglorum.

Bonifacij
Pontificis lite-
ræ ad Edui-
num regem.

Viro glorioso Eduino Regi Anglorū, Bonifacius Episcopus seruus seruorum Dei. Licet summæ diuinitatis potentia, humanæ locutionis officijs explanari non valeat, quippè quæ suū magnitudine itā inuisibili atq; inuestigabili æternitate consistit, vt eam nulla ingenij sagacitas, quanta sit, compræhendere differereq; sufficiat: quia tamen eius humanitas ad insinuationem sui, reseratis cordis ianuis, quæ de semetipsa profertur, secreta humanis mentibus inspiratione clementer infudit, ad annuncian dam vobis plenitudinem fidei Christianæ, sacerdotalem curauimus sollicitudinem prærogare: vt perindè Christi Euangelium, quod Saluator noster omnibus præcepit gentibus prædicari, vestris quoque sensibus inferentes, salutis vestræ remedia & propinquaremus.

Matth. 8.
Marc. 16.
for. propin-
quaremus.

Supernæ igitur maiestatis clementia, quæ cuncta solo verbo præceptionis suę condidit & creauit, cælum videlicet & terram, mare & omnia quæ in eis sunt, dispositis ordinibus, quibus subsisterent, cœterni verbi sui consilio, & sancti spiritus vnitate dispensans, hominem ad imaginem & similitudinem suam, ex limo terræ plasmatum, constituit: eiq; tantam præmij prærogatiuam indulxit, vt eum cunctis præponeret, atque seruatō termino præceptionis suæ, æternitatis subsistentia præmuniret. Hunc ergò Deum patrem, filium & spiritum sanctum, qui est indiuidua Trinitas, ab ortu solis vsque ad occasum, humanum genus, quippè vt creatorem omnium atque factorem suum, salutifera confessione fidei veneratur & colit. Cui etiam summities imperij, rerumque potestates submissæ sunt: quia eius dispositione omnium prælatio regnorum conceditur. Eius ergò bonitatis misericordia, totius creaturæ suæ saluandæ causa, etiam in extremitate terræ positarum gentium corda frigida, sancti spiritus seruore, in sui quoque agnitionem mirabiliter est dignata succedere. Quæ enim in gloriosi filij nostri Audubaldi Regis, gentiumq; ei suppositarum illustratione, clementiã redemptoris fuerit operata, plenius ex vicinitate locorum vestram gloriam conijcimus cognouisse. Eius ergò mirabile donum & in vobis certa spe cælesti longanimitate conferri confidimus: cum profectò gloriosam coniugem vestram, quæ vestri corporis pars esse dignoscitur, æternitatis præmio per sacri baptismatis regenerationem illuminatam agnouimus. Vndè præsentī stylo gloriosius vos adhortandos cum omni affectu intimę charitatis curauimus: quatenus abominatis idolis, eorumque cultu, spretisq; sanorum fatuitatibus, & auguriorum deceptibilibus blandimentis, credatis in Deum patrem omnipotentem, eiusque filium Iesum Christum, & spiritum sanctum: vt credentes, à diabolicæ captiuitatis nexibus, sanctæ & indiuiduæ Trinitatis cooperante potentia, absoluti, æternæ vitæ possitis esse participes. Quanta autem reatitudinis culpa teneantur adstricti hi, qui idolatriarum perniciosissimam superstitionem colentes, amplectuntur, eorum, quos colunt, exempla perditionis insinuant. Vndè de eis per Psalmistam dicitur: Omnes dij gentium, dæmonia: Dominus

Psal. 145.

Gen. 2.

Audubaldi
Regis con-
uersio.

Psal. 95.

Psal. 113.

autem caelos fecit. Et iterum: Oculos habent, & non vident: aures habent, & non audiunt: nares habent, & non odorabunt: manus habent, & non palpabunt: pedes habent, & non ambulabunt. Similes ergo efficiuntur his, qui spem suae confidentiae ponunt in eis. Quomodo enim iuandi quilibet possunt habere virtutem hi, qui ex corruptibili materia, inferiorum etiam, suppositorumque; tibi manibus construuntur: quibus videlicet artificium humanum accommodans, eis inanimata membrorum similitudinem contulisti: qui nisi a te moti fuerint, ambulare non poterunt: sed tanquam lapis in vno loco positus, iram constructi, nihilque; intelligentiae habentes, ipsaque; insensibilitate obruti, nullam neque; laedendi, neque; iuandi facultatem adepti sunt? Qua ergo

Per sanctam
Crucem mun-
dus redem-
ptus est.

mentis deceptione eos deos, quibus vos ipsi imaginem corporis tradidistis, colentes sequamini, iudicio discreto reperire non possumus. Vnde oportet vos suscepto signo sanctae Crucis, per quam humanum genus redemptum est, execrando diabolice veritatis supplantationem, qui diuinam bonitatis operibus inuidus a mulusque consistit, a cordibus vestris abijcere, iniectisque; manibus hos, quos eatenus materiae compage vobis deos fabricastis, confringendos diminuendosque; summopere procurare. Ipsa enim eorum dissolutio, corruptioque, quae nunquam viventem spiritum habuit, nec sensibilitatem a suis factoribus potuit quolibet modo suscipere, vobis patenter insinuet, quod nihil erat, quod eatenus colebatis, dum profecto meliores vos, qui spiritum viventem a Domino percepistis, eorum constructione nihilominus existatis: quippe quos Deus omnipotens ex primi hominis, quem plasmavit, cognatione deductos per secula, innumerabilibus propaginibus pullulare constituit. Accedite ergo ad agnitionem eius, qui vos creauit, qui in vobis vitam insufflauit spiritum, qui pro vestra redemptione filium suum vnigenitum misit, ut vos ab originali peccato eriperet, & ereptos de potestate diabolicae nequitiiae, caelestibus praemijs muneraret. Suscipite verba praedicatorum, & Euangelium Christi, quod vobis annunciant, quatenus credentes, sicut saepius dictum est, in Deum patrem omnipotentem, & in Iesum Christum eius filium, & spiritum sanctum, inseparabilem Trinitatem, fugatis demoniorum sensibus, expulsaque a vobis solitudine venenosi & deceptibilis hostis, per aquam & spiritum sanctum renati, ei, cui credideritis, in splendore gloriae sempiternae cohabitare eius opitulatione & munificentia valeatis. Praeterea benedictionem protectoris vestri, beati Petri Apostolorum principis vobis direximus, id est, camisiam cum ornatura in auro vna, & lena Ancyriana vna. Quod petimus, ut eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat, quo a nobis noscitur destinatum.

Iohan. 3.

Mittit ei
Pontifex ca-
misiam S. Pe-
tri Apostoli.

Ad coniugem quoque; eius Edelburgam, huiusmodi literas idem Pontifex misit. Exemplar Epistolae beatissimi & Apostolici Bonifacii Papae urbis Romae, directae Edelburgae Reginae Eduini Regis. Dominam gloriosam, filiam Edelburgae Reginae Bonifacii Episcopi, seruus seruorum Dei. Redemptoris nostri benignitas humano generi, quod preciosi sanguinis sui effusione a vinculis diabolicae captiuitatis eripuit, multa prouidentia, quibus saluaretur, propinavit remedia: quatenus sui nominis agnitione diuerso modo gentibus innotescere, creatorem suum suscepto Christianae fidei agnoscerent sacramento: quod quidem in vestrae gloriae sensibus caelesti collatum munere mystica purgationis vestrae regeneratio patenter innuit. Magno ergo largitatis Dominicae beneficio mens nostra gaudio exultauit, quod scintilla orthodoxae religionis in vestri dignatus est conuersione succendere. Ex qua re non solum gloriosi coniugis vestri, immo totius gentis suppositae vobis intelligentiam in amore sui facilius inflammaret. Dideimus namque; referentibus his, qui ad nos, gloriosi filij nostri Audubaldi Regis laudabilem conuersionem nunciantes, peruenerunt, quod etiam vestra gloria, Christianae fidei suscepto mirabili sacramento, pijs & Deo placitis iugiter operibus enitescat: ab idolorum etiam cultu, seu fanorum, auguriorumque; illecebris se diligenter abstineat, & ita in amore Redemptoris sui immutata deuotione persistens inuigilet, ut ad dilatandam Christianam fidem incessabiliter non desistat operam commodare. Cumque; de glorioso coniuge vestro paterna charitas sollicitum perquisisset, cognouimus, quod eatenus abominandis idolis seruans, ad suscipiendam vocem praedicatorum, suam distulerit obedientiam exhibere. Qua ex re non modica nobis amaritudo coegesta est ab eo, quod pars corporis vestri, ab agnitione summae & indiuiduae Trinitatis remansit extranea. Vnde paternis officijs vestrae gloriosae Christianitati nostram commonitionem non distulimus conferendam, adhortantes, quatenus diuinam inspirationis imbuta subsidijs, importune & opportune agendum non differas, ut & ipse, Saluatoris nostri Domini

Ex Cap. II.

Edelburga
Regina con-
uersa, bonis
studer operi-
bus.

Iesu

Iesu Christi cooperante potentia, Christianorum numero copuletur, vt perindè in-
temeratae societatis foedere iura teneas maritalis consortij. Scriptum nanque est:
Erunt duo in carne vna. Quomodo ergò vnitas vobis coniunctionis inesse dici pote-
rit, si à vestrae fidei splendore, interpositis detestabilis erroris tenebris, remanserit
ille alienus? Vnde orationi continuò insistent, à longanimitate caelestis clementia,
illuminationis illius beneficia impetrare non desinas: vt videlicet, quos copulatio
carnalis affectus vnum quodammodo corpus exhibuisse monstratur, hos quoque
vnitas fidei etiam post huius vitæ transitum, in perpetua societate conseruet. Insiste
ergò gloriosa filia, & summis conatibus duritiam cordis ipsius, religiosa diuinorum
præceptorum insinuatione mollire summoperè dematura, infundens sensibus eius,
quantum sit præclarum, quod credendo suscepisti mysterium, quantum ve sit admi-
rabile, quod renata præmium consequi meruisti. Frigiditatem cordis ipsius, sancti
spiritus annunciatione succende: quatenus amoto torpore perniciosissimi cultus,
diuinæ fidei calor eius intelligentiam tuarum adhortationum frequentatione suc-
cendat: vt profectò sacrae scripturæ testimonium per te expletum indubitanter per-
clareat: Saluabitur vir infidelis per mulierem fidelem. Ad hoc enim misericordiam
Dominicæ pietatis consecuta es, vt fructum fidei creditorumque tibi beneficiorum,
redemptori tuo multiplicem resignares. Quod equidem, suffragante presidio be-
nignitatis ipsius, vt explere valeas, assiduis non desistimus precibus postulare. His er-
gò præmissis, paternæ vobis dilectionis exhibentes officia, hortamur, vt nos (reper-
ta portitoris occasione) de his quæ per vos superna potentia in conuersione coniugis
vestri, summissa que vobis gentis dignata fuerit operari, properè reueletis: quatenus
solicitude nostra, que de vestra vestrorumque omnium animæ salute optabilia desideran-
ter expectat, vobis annunciantibus releuetur: illustrationemque diuinæ propiciationis
in vobis diffusam opulentius cognoscentes, hilari confessione largitori omnium
bonorum Deo, & beato Petro Apostolorum principi vberes meritò gratias exoluamus
Præterea benedictione protectoris vestri beati Petri Apostolorum principis vobis di-
reximus, id est, speculum argenteum, & pectinem eburneum inauratū. Quod petimus
vt eo benignitatis animo gloria vestra suscipiat, quo à nobis noscitur destinatum.

Gen. 2.
Eph. 5.

1 Cor. 7.

Mittit & Re-
gine Ponti-
fex ipeculū
& pectinem
Eburneum
S. Petri.

Ex cap. 12.

Hæc quidem memoratus Papa Bonifacius de Regis Eduini, ac gentis ipsius salute
solicitus, literis agebat. Sed & oraculum caeleste, quod illi quondam exulanti apud
Redualdum Regem Anglorum, pietas diuina reuelare dignata est, non minimùm ad
suscipienda vel intelligenda doctrinæ monita salutaris, sensum iuuat illius.

Cum ergò videret Paulinus difficulter posse sublimitatem animi regalis ad humili-
tatem viæ salutaris, & suscipiendum mysterium viuificæ Crucis inclinari, ac pro sa-
lute illius simul & gentis, cui præerat, & verbo exhortationis apud homines, & apud
diuinam pietatem verbo deprecationis ageret: tandem, vt verisimile videtur, didicit
in spiritu, quod vel quale esset oraculum Regi quondam cælitus ostensum. Nec exin-
dè distulit, quin continuò Regem admoneret, explere votum, quod in oraculo sibi
exhibito se facturum promiserat, si temporis illius arumnis exemptus, ad regni fasti-
gia perueniret. Erat autem oraculum huiusmodi:

Rex Eduin⁹
difficulter
potest con-
uertere ad
Christum.

Cum persequente illum Edelfrido, qui ante eum regnauit, per diuersa occultus
loca vel regna, multo annorum tempore profugus vagaretur, tandem venit ad Re-
gem Redualdum, obsecrans vt vitam suam à tanti persecutoris insidijs tutando fer-
uaret. Qui libenter eum suscipiens, promisit se, quæ petebat, esse facturum. At
postquam Edelfridus in hac eum prouincia apparuisse, & apud Regem illius familia-
riter cum socijs habitare cognouit, misit nuncios, qui Redualdo pecuniam multam
pro nece eius offerrent; neque aliquid profecit. Misit secundo, misit tertio, & copio-
siora argenti dona offerens, & bellum illi, si contemneretur, indicens. Qui vel minis
fractus, vel corruptus muneribus, cessit deprecanti, & siue occidere se Eduinum, seu
legatarijs tradere promisit. Quod vbi fidelissimus quidam amicus illius anima duertit,
intrauit cubiculum, quo dormire disponebat, (Erat autem prima hora noctis) & euo-
catum foras, quid erga eum agere Rex promississet, edocuit, & insuper adiecit: Si ergò
vis, hac ipsa hora educam te de hac prouincia, & in ea loca te introducam, vbi nun-
quam te vel Redualdus, vel Edelfridus inuenire valeant. Qui ait: Gratias quidem ago
benevolentia tua: non tamen hoc facere possum, quod suggeris, vt pactum, quod
cum tanto Rege iniij, ipse primus irritum faciam, cum ille mihi nihil mali fecerit, nihil
adhuc inimicitiarum intulerit: quin potius, si moriturus sum, ille me magis, quam

Edelfridus
persequitur
Eduinum.

ignobilior quisquam morti tradat: Quò enim nunc fugiam, qui per omnes Britanniaë prouincias tot annorum temporumque curricula vagabundus, hostium vitabam insidias?

Eduini Regis magna angustia.

Quidam ignotus ei apparet.

Votù Eduini.

Dexteram eius imposuit datur Eduino pro signo emissi voti.

Regina reuocat maritum à magno scelere.

Rex Edelfridus interficitur cum filio.

Eduin⁹ creatur Rex.

Dexteram impositiōe monetur reddere votum.

Abeunte igitur amico, remansit Eduinus solus foris, residensque mœstus ante palatium, multis cœpit cogitationum æstibus affici, quid ageret, quo ve pedem verteret, nescius. Cumque diu tacitis mentis angoribus, & cæco carperetur igni, vidit subito intempesta noctis silentio, appropinquantem sibi hominem vultus habitusque incogniti: quem videns vt ignotum & inopinatum, non parùm expauit. At ille accedens, salutauit eum, & interrogauit, quare illa hora cæteris quiescentibus, & alto sopore pressis, solus ipse mœstus in lapide peruigil sederet. At ille vicissim sciscitabatur, quid ad eum pertineret, vtrum ipse intus, an foris noctem transigeret. Qui respondens, ait: Nè me æstimes tuæ mœstiaë, & infomniorum, & forinsecæ ac solitariaë sessionis causam nescire. Scio enim certissimè, qui es, & quare mœres, & quæ ventura tibi in proximo mala formidas. Sed dicito mihi, quid mercedis dare velles ei, qui his te mœroribus absoluat, & Redualdo suadeat, vt nec ipse tibi aliquid mali faciat, nec tuis te hostibus perimendum tradat? Qui cum se omnia, quæ posset, huic tali pro mercede beneficij daturum esse responderet, adiecit: Quòd si etiam te Regem futurum, extinctis hostibus, in veritate promittat, ita vt non solum omnes progenitores tuos, sed & omnes, qui ante te Reges in gente Anglorum fuerat, potestate transcendas? At Eduinus constantior interrogando factus, non dubitabat promittere, quin ei, qui tanta sibi beneficia donaret, dignis ipse gratiarum actionibus responderet. Tum ille tertio: Si autem, inquit, is qui tibi tanta taliaque dona veraciter aduentura prædixerit, etiam consilium tibi tuæ salutis ac vitæ melius atque vtilius, quam aliquis de tuis parentibus aut cognatis vnquam audiuit, ostendere poterit: num ei obtemperare, & monita eius salutaria suscipere consentis? Nec distulit Eduinus, quin continuò polliceretur, se in omnibus secuturum doctrinam illius, qui se tot ac tantis calamitatibus ereptum, ad regni apicem prouheret. Quo accepto responso, confessum is, qui loquebatur cum eo, imposuit dexteram suam capiti eius, dicens: Cum ergò tibi signum hoc aduenerit, memento huius temporis ac loquelæ nostræ, & ea, quæ promittis, tunc adimplere nè differas. Et his dictis, vt fertur, repente disparuit, vt intelligeret non hominem esse, qui sibi apparuisset, sed spiritum. Et cum regius iuuenis solus adhuc ibidem sederet, gauisus quidem de collata sibi pia ac benigna consolatione, sed multum sollicitus, ac mente sedula cogitans, quis esset ille, vel vnde veniret, qui hæc sibi loqueretur.

Venit autem præfatus amicus illius, lætoque vultu salutans eum: Surge, inquit, intra: & sopitis ac relictis curarum anxietatibus, quieti membra simul & animum compone: quia muratum est cor Regis, nec tibi aliquid mali facere, sed fidem potius pollicitam seruare disponit. Postquam enim cogitationem suam, de qua tibi antè dixi, Regina in secreto reuelauit, reuocauit eum ab illa intentione, admonens quia nulla ratione conueniat tanto Regi, amicum suum optimum in necessitate positum, auro vendere, neque fidem suam, quæ omnibus ornamentis preciosior est, amore pecuniæ perdere. Quid plura? Fecit Rex, vt dictum est, nec solum exulem nuncijs hostilibus non tradidit, sed etiam eum, vt in regnum perueniret, adiuit. Nam mox redeuntibus domum nuncijs, exercitum ad debellandum Edelfridum collegit copiosum: eumque sibi occurrentem cum exercitu multum impari, (non enim dederat illi spatium, quo totum suum congregaret atque adunaret exercitum) occidit in finibus gentis Merciorum, ad orientalem plagam amnis, qui vocatur Idle. In quo certamine & filius Redualdi, vocabulo Regneri, occisus est. Ac sic Eduinus, iuxta oraculum, quod acceperat, non tantum Regis sibi infesti insidias vitauit, verum etiam eidem perempto in regni gloriam successit.

Cum ergò prædicante verbum Dei Paulino, Rex credere differret, & per aliquod tempus, vt diximus, horis competentibus solitarius sederet, & quid agendum sibi esset, quæ ve religio sequenda, sedulus secum ipse scrutari consueisset, ingrediens ad eum quadam die vir Dei, imposuit dexteram capiti eius, & an hoc signum agnosceret, requisit. Qui cum tremens ad pedes eius procidere vellet, leuauit eum, & quasi familiari voce affatus: Ecce, inquit, hostium manus, quos timuisti, Domino donante, euasisti. Ecce regnum, quod desiderasti, ipso largiente, percepisti. Memento vt tertium, quod promissisti, facere non differas, suscipiendo fidem eius, & præcepta seruando,

seruando, qui te & à temporalibus aduersis eripuit, & temporalis regni honore sublimauit. Et si deinceps voluntati eius, quam per me tibi prædicat, obsecundare uolueris, etiam à perpetuis malorum tormentis te liberans, æterni secum regni in cælis faciet esse participem.

Quibus auditis, Rex, suscipere quidem se fidem, quam docebat, & uelle & debere respondebat: uerum adhuc cum amicis, principibus & consiliarijs suis sese de hoc collaturum esse dicebat, ut si & illi eadem cum eo sentire uellent, omnes pariter in fonte uitæ Christo cõsecrarentur. Et annuente Paulino, fecit, ut dixerat. Habito enim cum sapientibus consilio, sciscitabatur singulatim ab omnibus, qualis sibi doctrina hæc eatenus inaudita, & nouus diuinitatis, qui prædicabatur, cultus uideretur. Cui primus pontificum ipsius Coifi, continuò respõdit: Tu uide, Rex, quale sit hoc, quod nobis prædicatur: ego tibi uerissimè, quod certum didici, profiteor, quia nihil omnino uirtutis habet, nihil uilitatis religio illa, quam hucusquè tenuimus. Nullus enim tuorum studiosius quàm ego, cùlturæ deorum nostrorum se subdidit, & nihilominus multi sunt, qui ampliora à te beneficia, quàm ego, & maiores accipiunt dignitates, magisque prosperantur in omnibus, quæ agenda vel acquirenda disponunt. Si autem dii aliquid ualere, me potius iuuare uellent, qui illis impensius seruire curauit. Vnde restat, ut si ea, quæ nunc nobis noua prædicantur, meliora esse & fortiora, habita examinatione, perspexeris, absque ullo cunctamine suscipere illa festinemus. Cuius suasioni uerbisque prudentibus alijs optimatum tribuens assensum, continuò subdidit:

Talis, inquit, mihi uidetur, Rex, uita hominum præsens in terris, ad comparationem eius, quod nobis incertum est, temporis, quale cum, te residente ad cœnam cum ducibus ac ministris tuis tempore brumali, accenso quidem foco in medio, & calido effecto coenaculo, furentibus autem foris per omnia turbinibus hyemalium pluuiarum uel niuium, adueniens vnus passerum, domum citissimè peruolauerit: qui cum per unum ostium ingrediens, mox per aliud exierit, ipso quidem tempore, quo intus est, hyemis tempestate non tangitur: sed tamen paruissimo serenitatis momento excursus, mox de hyeme in hyemem regrediens, tuis oculis elabitur. Ità hæc uita hominum ad modicum apparet: quid autem sequatur, quid uel præcesserit, prorsus ignoramus. Vnde si hæc noua doctrina certius aliquid attulit, merito sequenda esse uidetur. His similia & cæteri maiores natu, ac Regis consiliarij diuinitus admoniti, prosequerentur.

Adiecit autem Coifi, quia uellet ipsum Paulinum diligentius audire de Deo, quem prædicabat, uerbum facientem. Quod cum iubente Rege faceret, exclamauit auditis eius sermonibus, dicens: Iam olim intellexeram nihil esse, quod colebamus: quia uidelicet quanto studiosius in eo cultu ueritatè quærebam, tanto minus inueniebam. Nunc autem apertè profiteor, quia in hac prædicatione ueritas datur illa, quæ nobis uitæ, salutis ac beatitudinis æterna dona ualet tribuere. Vnde suggero, Rex, ut templa & altaria, quæ sine fructu uilitatis sacrauimus, ocyùs anathemati & igni tradamus. Quid plura? Præbuit palàm assensum Euangelizanti beato Paulino Rex, & abrenunciata idolatria, fidem se Christi suscipere confessus est.

Cumque à præfato pontifice sacrorum suorum quæreret, quis aras & fana idolorum cum septis, quibus erant circumdata, primus prophanare deberet: ille respõdit: Ego: Quis enim ea, quæ per stultitiam colui, ad exemplum omnium aptius, quàm ipse per sapientiam mihi à Deo uero donatam destruam? statim que abiecta superstitione uanitatè, rogauit sibi Regem arma dare, & equum emissarium, quem ascendens, ad idola destruenda ueniret. Non enim licuerat pontificem sacrorum uel arma ferre, uel in * equo sedere. Accinctus ergo gladio, accepit lanceam in manu, & ascendens emissarium Regis, pergebat ad idola. Quod adspiciens uulgus, existimabat eum insanire. Nec distulit ille mox, ut appropriabat ad fanum, profanare illud, iniecta in eo lancea, quam tenebat: multumque gauisus de agnitione ueri Dei cultus, iussit socijs destruere, ac succedere fanum cum omnibus septis suis. Ostenditur autem locus ille quondam idolorum, non longè ab Eboraco, ad Orientem ultra amnem Doruentionem, & uocatur hodiè Gotmundin Gahan: ubi pontifex ille, inspirante Deo uero, polluit ac destruxit eas, quas ipse sacrauerat, aras.

Igitur accepit Rex Eduinus, cum cunctis gentis suæ nobilibus ac plebe per plurima, fidem & lauacrum sanctæ regenerationis, anno regni sui undecimo, qui est annus Domi-

Ex cap. 13.

Rex Eduin^o deliberat cū suis de complectendo Christianissimo.

Elegans similitudo.

In ethnico nullo cognito ueritate.

Tandè Rex Eduinus credit.

* equa equitare.

Coifi p̄ri-fex idolorū, conuersus destruxit ea.

Ex cap. 14.

Domi-

Dominicæ incarnationis sexcentismus vigesimus septimus: ab aduentu verò Anglorum in Britanniam, anno circiter centesimo octuogesimo. Baptizatus est autē Eboraci die sancto Paschæ, pridie Iduum Aprilis, in ecclesia sancti Petri Apostoli, quam idem ipse de ligno, cum catechizaretur, atque ad percipiendum Baptisma imbueretur, citato opere construxit. In qua etiam ciuitate ipsi doctori atque Antistiti Paulino sedem Episcopatus donauit.

Rex ecclesiam in honore S. Petri Apostoli construit.

Mox autem ut baptisma consequutus est, curauit, docente eodem Paulino, maiorem ipso in loco & augustiorem de lapide fabricare basilicam, in cuius medio ipsum, quod prius fecerat, oratorium includeretur. Præparatis ergo fundamentis in gyro prioris oratorij, per quadrum coepit ædificare basilicam. Sed priusquam altitudo parietis esset consummata, Rex ipse impia nece occisus, opus idem successori suo Osualdo perficiendum reliquit.

Eduin^o Rex occiditur.

Paulinus autem ex eo tempore sex annis continuis, id est, vsque ad finem imperij Regis illius, verbum Dei, annuente ac fauente ipso, in ea prouincia prædicabat: credebantque & baptizabantur, quotquot erant præordinati ad vitam æternam. In quibus erant Osfridus & Eadfridus filij Regis Eduini, qui ambo ei exuli nati sunt de Quenburga filia Cearli Regis Merciorum. Baptizati sunt tempore sequenti & alij liberi eius, de Edelburga Regina progeniti, Edilhim & Ediltridis filia, & alter filius Busefrea: quorum primi albatu adhuc, rapti sunt de hac vita, & Eboraci in ecclesia sepulti. Baptizatus est & Iffi filius Osfridi, sed & alij nobiles & egregij viri non pauci.

Multos conuertit S. Paulinus.

Tantum autem fertur tunc fuisse feruor fidei ac desiderium lauacri salutaris genti Nord Humbrosum, ut quodam tempore Paulinus veniens cum Rege & Regina in regiam villam, quæ vocatur Adregin, triginta sex diebus ibidem cum eis catechizandi & baptizandi officio deditus, moraretur: quibus diebus cunctis à mane vsque ad vesperam nil aliud ageret, quam confluentem eò de cunctis viculis ac locis plebem, Christi verbo salutis instruere, atque instructam in fluuio Gleni, qui proximus erat, lauacro remissionis abluere. Hæc villa tempore sequentium Regum deserta, & alia pro illa est facta in loco, qui vocatur Melmin. Hæc quidem in prouincia Berniciorum: sed & in prouincia Deirorum, vbi sæpius manere cum Rege solebat, baptizabat in fluuio Sualua, qui vicum iuxta Cataractam præterfluit. Nondum enim oratoria vel baptisteria in ipso exordio nascentis ibi Ecclesiæ poterant ædificari. Attamen in campo Dono, vbi tunc etiã villa regia erat, fecit basilicam, quam postmodum pagani, à quibus Eduinus Rex occisus est, cum tota eadem villa succenderunt. Pro qua Reges posteriores fecere sibi villam in regione, quæ vocatur Loidis. Euasit autē ignem altare, quia lapideum erat, & seruat adhuc in monasterio reuerendissimi Abbatis & presbyteri Trunuuulsi, quod est in sylua Elmete.

Per multos ab eo in flumine baptizatur.

Tantam autem deuotionem Eduinus erga cultum veritatis habuit, ut etiam Regi Orientalium Anglorum Carpualdo filio Redualdi persuaderet, relicis idolorum superstitionibus, fidem & sacramenta Christi cum sua prouincia suscipere. Et quidem pater eius Reduald iam dudum in Cantio sacramentis Christianæ fidei imbutus est, sed frustra. Nam rediens domum, ab vxore sua & quibusdam peruersis doctoribus seductus est, atque à sinceritate fidei deprauatus, habuit posteriora peiora prioribus: ita ut in morem antiquorum Samaritanorum, & Christo seruire videretur, & dijs quibus antea seruiebat, atque in eodem fano & altare haberet ad sacrificium Christi, & arulam ad victimas dæmoniorum. Quod videlicet fanum Rex eiusdem prouinciæ Alduulff, qui nostra ætate fuit, vsque ad suum tempus perdurasse, & se in pueritia vidisse testatur.

Ex cap. 15.

Eduald^o rex & Christiū & dæmones colit.

Erat autem præfatus Rex Reduald natu nobilis, quanlibet actu ignobilis, filius Tytilli cuius pater fuit Vulfa, à quo Reges Anglorum Orientalium Vulfingas appellat. Verum Carpuald non multo post, quam fidem accepit, tempore occisus est à viro gentili, nomine Richberto, & exinde tribus annis prouincia in errore versata est, donec accepit regnū eiusdem frater Carpualdi Sibertus, vir per omnia doctissimus atque Christianissimus. Qui viuente adhuc fratre, cum exularet in Gallia, fidei sacramentis imbutus est. Quorum participem mox vbi regnare coepit, totam suam prouinciā facere curauit. Cuius studijs gloriosissime fauit Felix Episcopus, qui de Burgundiarum partibus, vbi ortus & ordinatus erat, cum venisset ad Honorium Archiepiscopum, ei que indicasset desiderium suum, misit eum ad prædicandum verbum vite præfate nationi Anglorum. Nec vota ipsius in cassum cecidere: quin potius fructum in

Carpualdus Rex occiditur.

Sibert^o Rex doctissimus & Christianissimus. Felix Episcopus multos Anglos conuertit.

ea multiplicem credentium populorum pius agri spiritualis cultor inuenit. Siquidem totam illam prouinciam iuxta sui nominis sacramentum, à longa iniquitate atque infelicitate liberatam, ad fidem & opera iustitiæ, ac perpetuæ felicitatis dona perduxit. Accepitq; sedem Episcopatus in ciuitate Dummock, & cum decem & septem annis eidem prouinciæ pontificali regimine præfuisset, ibidem in pace vitam finiuit.

Prædicabat autem Paulinus verbum etiam prouinciæ Lindisi, quæ est prima ad meridianam Humbri fluminis ripam, pertingens vsque ad mare: Præfatumque Lindocolinæ ciuitatis, cui nomen erat Blecca, primum cum domo sua conuertit ad Dominum. In qua uidelicet ciuitate, & ecclesiâ operis egregij de lapide fecit, cuius tecto vel longa incuria, vel hostili manu deiecto, parietes hætenus stare videntur: & omnibus annis aliqua miracula sanitatum in eodem loco solent ad utilitatem eorum, qui fideliter quarunt, ostendi. In qua ecclesia Paulinus, transeunte ad Christum Iusto, Honorium pro eo consecrauit Episcopum, vt in sequentibus suo loco dicemus.

De huius fide prouinciæ narrauit mihi presbyter & Abbas quidam, vir veracissimus de monasterio Peartan, vocabulo Deda, retulisse sibi quendam seniorum, baptizatum se fuisse die media à Paulino Episcopo, præfente Rege Eduino, & multam populi turbam in fluuii Trehenta iuxta ciuitatem, quæ lingua Anglorum Trouulfingæstir vocatur. Qui etiam effigiem eiusdem Paulini referre est solitus, quod esset longæ staturæ, paululum incuruus, nigro capillo, facie macilenta, naso adunco, pertenui, venerabilis simul & terribilis adspectu. Habuit autem secum in ministerio & Iacobum Diaconum, virum vtique industrium ac nobilem in Christo & in Ecclesia, qui ad nostra vsque tempora permansit.

Tanta autem eo tempore pax in Britania, quaquaversum imperium Regis Eduini peruenerat, fuisse perhibetur, vt (sicut vsque hodiè in prouerbio dicitur) etiamsi mulier vnâ cum recens nato paruulo vellet totam perambulare insulam à mari ad mare, nullo se lædente, valeret. Tantum quoque Rex idem utilitati suæ gentis consuluit, vt plerisque in locis, vbi fontes lucidos iuxta publicos viarum transitus conspexit, ibi ob refrigerium viantium, erectis stipitibus areos caucos suspendi iuberet: neque hos quisquam, nisi ad usum necessarium, contingere præ magnitudine vel timoris eius auderet, vel amoris vellet. Tantum verò excellentiæ in regno habuit, vt non solum in pugna ante illum vexilla gestarentur, sed & tempore pacis equitatem inter ciuitates, siue villas, aut prouincias suas cum ministris, semper antecedere signifer cõsueuisset: necnon & incedente illo vbilibet per plateas, illud genus vexilli, quod Romani Tufam, Angli verò appellant Thuuf, ante eum ferri solebat.

Quo tempore præfatum sedis Apostolicæ Honorius Bonifacij successor habebat: qui vbi gentem Nordhumbrorum cum suo Rege ad fidem confessionemque Christi, Paulino euangelizante, conuersam esse didicit, misit eidem Paulino pallium, misit & Regi Eduino literas exhortatorias, paterna illum charitate accendens, vt in fide veritatis, quam acceperat, persistere semper ac proficere curaret. Quarum videlicet literarum iste est ordo.

Domino excellentissimo, atque præcellētissimo filio Eduino Regi Anglorum, Honorius Episcopus seruus seruorum Dei, salutem. Ità Christianitatis vestræ integritas circa conditoris sui cultum, fidei est ardore succensa, vt longè lateque resplendat, & in omni mundo annunciata, vestri operis multipliciter referat fructum. Sic enim vos Reges esse cognoscitis, dum Regem & creatorem vestrum orthodoxa prædicatione edocti, Deum venerando colitis, ei que, quod humana valet conditio, mentis vestræ sinceram deuotione exoluitis. Quid Deo nostro aliud offerre valebimus, nisi vt in bonis actibus persistentes, ipsumque authorem humani generis cõfidentes, cum colere, ei que vota nostra reddere festinemus? Et ideo excellentissime fili, paterna vos charitate, qua conuenit, exhortamur, vt hoc, quod vos diuina misericordia ad suam gratiam vocare dignata est, sollicita intentione, & assiduis orationibus seruare omnimodò festinetis: vt qui vos in præfenti seculo ex omni errore absolutos, ad agnitione sui nominis est dignatus perducere, & celestis patriæ vobis præparet mansionem. Prædicatoris igitur vestri, domini mei Apostolicę memorię Gregorij lectione frequenter occupati, præ oculis affectum doctrinæ ipsius, quem pro vestris animabus libenter exercuit, habetote: quatenus eius oratio, & regnum vestrum, populumque augeat, & vos omnipotenti Deo irreprehensibiles repræsentet. Ea verò, quæ à nobis pro vestris sacerdotibus ordinanda sperastis, hæc pro fidei vestræ sinceritate, quæ nobis

Ex cap. 16.
S. Paulinus
conuertit
Bleccā præ-
fectū Lin-
docoloni-
ensem.

Forma cor-
poris S. Pau-
lini.

Sub Eduino
rege summa
Britannię
pax.

Ex cap. 17.
Honorius
papa mittit
pallium Pau-
lino.

Honorij Pa-
pæ literę ad
Eduinū Re-
gem.

S. Gregorij
Papæ erga
Anglos af-
fectus.

Mittit duo
pallia duo-
bus Metro-
polititanis.

multimoda relatione per præsentium portitores laudabiliter insinuata est, gratuito animo attribuere illis sine vlla dilatione prouidimus, & duo pallia vtrisque Metro- polititanis, id est, Honorio & Paulino, direximus: vt dum quis eorum de hoc seculo ad authorem suum fuerit accersitus, in loco ipsius alterum Episcopum ex hac nostra authoritate debeat subrogare. Quod quidē tam pro vestrae charitatis affectu, quā pro tantarum prouinciarum spatijs, quæ inter nos & vos esse noscuntur, sumus inuitati concedere, vt in omnibus deuotioni vestrae nostrum concursum, & iuxta vestra desideria præberemus. Incolumem excellentiam vestram gratia superna custodiat.

Ex Cap. 20. Cū autem Eduinus decem & septem annis genti Anglorum simul & Britonum gloriosissimè præset, è quibus etiam sex ipse, vt diximus, Christi regno militauit, rebellauit aduersus eum Carduella Rex Britonum, auxilium præbente illi Penda, viro strenuissimo, de regio genere Merciorum, qui & ipse ex eo tempore gentis eiusdem regno annis vigintiduo varia sorte præfuit. Et conferto graui prælio in campo, qui vocatur Hethfelth, occisus est Eduinus die quarto Iduum Octobris, anno Domini incarnationis sexcentesimo trigesimalotertio, cū esset annorum quadraginta octo, eiusque totus vel interemptus, vel dispersus est exercitus. In quo etiam bello ante illum vnus filius eius Osfrid, iuuenis bellicosus cecidit: alter Edfrid, necessitate cogente, ad Pendam Regem transfugit: & ab eo postmodum, regnante Osualdo, contra fidem iurisiurandi peremptus est.

Eduin^o Rex
cæditur cū
suis.

Quo tempore maxima est facta strages in Ecclesia, vel gente Nord Humbro- rum, maximè quòd vnus ex ducibus, à quibus acta est, paganus: alter, quia barbarus, erat pagano scæuor. Siquidem Penda cum omni Merciorum gente idolis deditus, & Christiani erat nominis ignarus. At verò Carduella, quanuis nomen & professionem haberet Christiani, ad eò tamen erat animo ac moribus barbarus, vt nec sexui quidem muliebri, vel innocuæ paruulorum parceret ætati, quin vniuersos atrocitate ferina morti per tormenta contraderet, multo tempore totas eorum prouincias debachando peruagatus, ac totum genus Anglorum Britannia finibus erasurum se esse deliberans. Sed nec religioni Christiana, quæ apud eos exorta erat, aliquid impen- debat honoris: quippè cū vsque hodiè moris sit Britonum, fidem religionemque Anglorum pro nihilo habere, neque in aliquo eis magis communicare, quā pagani- nis. Allatum est autè caput Eduini Regis Eboracum, & illatum postea ecclesie beati Petri Apostoli, quam ipse coepit, sed successor eius Osuald perfecit, vt supra docui- mus. Positum est autem in porticu sancti Papæ Gregorij, à cuius ipse discipulis ver- bum vitæ susceperat.

Eccè Car-
duellæ &
Pendæ ty-
rannidem.

Britones
infecti sunt
Anglis.

S. Paulinus
cum regina
fugit Can-
tium.

Turbatis itaque rebus Nord Humbro- rum huius articulo cladis, cū nihil alicubi præsidij nisi in fuga esse videretur, Paulinus assumpta secum Edelburga Regina, quam pridem adduxerat, redijt Cantium nauigio, atque ab Honorio Archiepiscopo & Re- ge Edulbaldo multum honorificè susceptus est. Venit autem illuc duce Baasso, milite Regis Eduini fortissimo, habēs secum Heanfredam filiam, & Vulcream filij Eduini, necnon & Iffi filium Osfridi filij eius: quos postea mater metu Edboldi & Osualdi Regum, misit in Galliam nutriendos Regi Decherto: ibique ambo in infantia de- fundi, & iuxta honorem vel regijs pueris, vel innocentibus Christi congruum, in ec- clesia sepulti sunt. Attulit quoque secum vasa preciosa Eduini Regis perplura, in qui- bus & Crucem magnam auream, & calicem aureum, consecratum ad ministerium altaris: quæ hæcenus in ecclesia Cantij conseruata monstrantur.

Crux ma-
gna aurea.

Quo in tempore Rhofensis ecclesia pastore minime habebat, eò quòd Romanus præsul illius ad Honorium Papam à Iusto Archiepiscopo legatarius missus, absorptus fuerat fluctibus Italicis maris: ac per hoc curam illius præfatus Paulinus inuitatione Honorij Antistitis, & Eadaldi Regis suscepit ac tenuit, vsq; dum & ipse suo tempore ad caelestia regna cum gloriosi fructu laboris ascendit. In qua ecclesia moriens, pal- lium quoque, quod à Romano Papa acceperat, reliquit. Reliquerat autem in ecclie- sia sua Eboraci Iacobum Diaconum, virum utique Ecclesiasticum & sanctum, qui multo ex hinc tempore in ecclesia manens, magnas antiquo hosti prædas docendo & baptizando eripuit. Cuius nomine vicus, in quo maximè solebat habitare, iuxta * Catarectam, vsque hodiè cognominatur. Qui quoniam cantandi in ecclesia erat peritissimus, recuperata postmodum pace in prouincia, & crescente numero fide- lium, etiam magister ecclesiasticæ cantionis iuxta morem Romanorum seu Cantua- riorum, multis coepit existere. Et ipse senex, & plenus dierū, iuxta scripturas, patrum viam sequutus est.

Obitus S.
Paulini.

Anno

DE S. IOHANNE CANONICO REGVLARI.

769

Anno autem ab incarnatione Domini sexcentesimo quadagesimo quarto, reuerendissimus pater Paulinus, quondam quidem Eboracensis, sed tunc Episcopus Rhodensis ciuitatis, transijt ad Dominum, sexto Iduum Octobris die: qui decem & nouem annos, & menses duos, & vigintiunum dies Episcopatum tenuit: sepultusque est in secretario beati Apostoli Andreae, quod Rex Edilbertus à fundamentis in eadem Rhodi ciuitate construxit. In cuius locum Honorius Archiepiscopus ordinauit Ithamar, oriundum quidem de gente Cantuariorum, sed vita & eruditione antecessoribus suis æquandum.

Ex lib. 3. Histor. eiusdē cap. 14.

VITA S. IOHANNIS PRIORIS MONASTERII BRIDLINGTONIAE CANONICORVM REGVLARIVM

in Anglia, ex quodam MS. codice per F. Laur. Surium mutato stylo pressius & contractius descripta. Authoris nomen codex non habuit, sed est historia grauis, scripta ab eius æquali.

SACRATISSIMAE recordationis Iohannes Prior Octobr. 10. Bridlingtoniensis, cuius grata solennitas mirifici splendoris radijs vniuersam illustrat & ornat Ecclesiam militan- Cap. 1.

tem, instar immotæ cuiusdam columnæ, in base fidei firmiter collocatæ, mortalium omnium nutabundam confirmat instabilitatem, & benignæ intercessionis consolatione sustentat. Is enim prima florentis ætatis exordia Multis virtutibus ornatissimus, profugatis vitiorum tenebris, diuini timoris amplexus est itinera, & in Tobie vestigijs insistentis, atq; spei & charitatis multos proferens fructus, sancti spiritus singulare quoddam sacrarium effectus est. A Multis virtutibus ornatissimus, profugatis vitiorum tenebris, diuini timoris amplexus est itinera, & in Tobie vestigijs insistentis, atq; spei & charitatis multos proferens fructus, sancti spiritus singulare quoddam sacrarium effectus est. A

pijs verò parentibus enutritus, & studijs liberalium disciplinarum admotus, breui longo interuallo omnes post se reliquit suos condiscipulos. Neque tamen soli acquirenda scientia deditus erat, sed cælestibus animo inhians, cum esset in schola Oxoniensi, crebro interruptis scholasticis disputationibus, interiori homini excolendo vacabat, templū animi sui supremo principi dedicans, & in Dei ac proximi amore feruenti spiritu sese exercens, vt quidem ad nos perlatū est ab eius condiscipulis fide dignis: atque in ipsa iuuenili ætate Deo toto animo addictus, aduersus illatas iniurias & contumelias placidum & tranquillū sese exhibebat. Leuitatem & petulantiam omnem perpetuò vitabat, suo potius & omnium cupiens militare creatori, quam vanis & frivolis occupationibus tempus terere, & bonas horas malè collocare.

Multis virtutibus ornatissimus, profugatis vitiorum tenebris, diuini timoris amplexus est itinera, & in Tobie vestigijs insistentis, atq; spei & charitatis multos proferens fructus, sancti spiritus singulare quoddam sacrarium effectus est. A

Multis virtutibus ornatissimus, profugatis vitiorum tenebris, diuini timoris amplexus est itinera, & in Tobie vestigijs insistentis, atq; spei & charitatis multos proferens fructus, sancti spiritus singulare quoddam sacrarium effectus est. A

Hic Author indicat se eius fuisse æqualem.

Hunc verò in modum in virtutibus enutritus & educatus feliciter in Comitatu Eboracensi in locis maritimis, nec multum à monasterio Bridlingtoniensi remotis, cum biennium exegisset Oxoniæ, ocyus domum reuersus est, atque illic non tam humana institutione partam, quam cælesti vnctione infusam perquisiuit scientiam. Atque in ipsa iuuentute maturos annos induens, quod ætati deerat, virtutum studiosa conuersatione suppleuit. Cum sic autem & scientia & honestis moribus ornatus esset, vir quidam celebris ac opulentus illum suorum filiorum voluit habere pedagogum, qui eos non solum literas doceret, sed etiam à vitijs coerceret. At ille perpensens teneram esse lilij substantiam, quæ spinarum aculeis facile perforaretur, timens etiam insipientis libidinis æstus, vicesimo ætatis suæ anno, magno religiose vitæ ardore correptus, virtutibus præclare instructus, Christi sempiterno seruitio se constituit mancipare. Mouebatur enim etiam ijs rebus, quas partim quotidiana discebat experientia, tot inter homines existentibus contentionibus & discordijs diuturnis: partim memoria repetebat è scripturis diuinis, Abel & Cain vno parente editos, columbam & coruum pariter in arca commorantes, Isaac & Ismaëlem inter se colludentes, ab ipsis primis creati orbis initijs improbos bonis admixtos: denique multos vndique malè blandientis mundi propositos esse laqueos. Horum igitur accurata consideratione incitatus, Bridlingtoniense cœnobium petijt, atque illic haud secus atque Angelus è celo veniens, hilariter acceptus, monasticum habitum induit, multaque morum integritate conspicuus, & sancti spiritus flamma incensus, regularis obseruantia admodum studiosus fuit. Amabat Deum toto corde & tota anima,

Cap. 2.

Senilis maturitas in iuuenili corpore.

Gen. 4. 8. 21.

Fit monachus apud Regulares Canonicos.

T i t mente

Caralogus
virtutū eius

mente caelestia suspirabat, mundi huius res caducas omnes contemnebat, mirè perfusus gratia caelesti. Erat humilis, obediens, abstinentia rigidus, iustitia tenax, continentia insignis, in vigilijs frequēs, strenuus in precibus, spiritu feruens, in sermone circumspectus & marurus, spe firmus, perpetuò in Dei seruitutem intentus. Cùm alijs more suo vanis oblectamentis sese dederent, ipse vel orationi, vellectioni incumbabat. Disciplinae monasticae tam fuit exactus cultor, vt nec minimas constitutiones negligeret: quod idem etiam suis fratribus in supremo spiritu attentius commendauit. Tanta verò humilitate fuit, vt cùm diuina officia attentissimo corde perfolueret, libenter totis viribus aliorum vices impleret: in incessu autem omnē mundanorum hominum pompam prorsus fastidiret & negligeret.

Cap. 3.

Propter eius eximias virtutes demandata ei fuere Praeceptoris, Eleemosynarij, & Supprioris ministeria, in quibus rectè atque ordine sese gessit. Ab alijs functionibus, quae mundi huius tumultibus & tempestatibus expositae sunt, ad tempus illum diuina prouidentia praeseruauit, nè animus recens, virtutum ornamentis pulchrè compositus, mundi huius occupationibus implicatus, fallaci rerum labentium amore obfuscaretur & excacaretur. Ità ille protector noster Deus, vt quondam Noè à diluuiò, Lot ab caelesti incendio, Isaac ab impendēte gladio, Ioseph à foeminae calumnia & carceris angustijs, Moysen ab ira Pharaonis, Rahab à ciuitatis excidio, Ionam à mortis periculo, Susannam à falsis testibus, Danielem à leonibus, tres pueros ab ignibus, sic monasticae disciplinae specimen à saeuientis seculi potestate seruaui.

Gen. 8. 19.
22. 41.
Exod. 2.
Iob. 6.
Iona 2.
Dan. 13. 6.
& 3.
Cap. 4.

Recusat monasterij praefecturam.

Sed cùm crederet fama virtutum eius, accidit, vt monasterij Praeposito in fratrum manus suum munus resignante, vota omnium, sancto id agente spiritu, in eum conferrentur, quòd ea functione dignum eum existimarent. Sed ille, vt erat humilimus, ità ait ad eos: Iràne vos pygmei imbecillas vires in Ecclesiae structura columnam vultis constituere? hominem caecum hostiles dolos & machinas posse peruidere putatis? aut canem mortuum, latratu suo lupos gregi Dominico insidiantes abigere? An verò ignoratis, dum abest maceria aut idoneum munimentum, vineam Domini fraudulentas vulpeculas demoliri? Itaque ego multa inuolutus ignorantiae cecitate, etiamsi ad columnam alliger, & multis conficiar plagis, non tamen ausus ero isthuc in me onus recipere. Ità illo sese excusante, alius electus est. At illo intrà annos non multos peste sublato, diuinæ sapientiae prouidentia volens lucernam, tanta luce conspicuam, suis radijs etiam alijs pralucere, id effecit, vt denuò liberis fratrum suffragijs electus sit. Et quanuis ille oneris eius immane pondus attendens, egrè ad tempus animi sui aestus tolerarēt, tandem tamen diuina consolatione perfusus, atque maiori ex ætate maturiori accedente iudicio, animaduertens quanto laboriosior est vita huius peregrinatio, tanto ex Dei gratia illustriorem quoque fore triumphum ex hoste tartareo, supposuit humeros farcinae, confidens in clementia & adiutorio Saluatoris.

Inuisus tandem fit Pilato: iui cecis nobis.

Cap. 5.

Eius eximia charitas erga omnes.

Eo autem honore sublimatus, quemadmodum sese gesserit, ingenij nostri tenuitas pro dignitate explicare non potest. Esuriētes pavit, nudos vestiuit, frigus temperauit, dolori consolationis fomēta adhibuit, lachrymas absterfit, oppressos subleuauit, carceres aperuit, pacem conciliauit, foederatos confirmauit, confopiuit lites, remoratus est bella, produxit inducias, agris salutem, seruis libertatem restituit, dilatauit mœnia, clementia profligauit crudelitatem, detexit fraudes quodam veritatis fuceo illitas, destructa instaurauit, noua construxit aedificia, agris foecunditatem, horreis vbertatem, attulit. Porro verò quieti contemplationis feruentius operam dedit, cum fratribus nocturnis pariter & diurnis horis preces Canonicas tam accuratè perfoluens, vt audito campana signo, negocijs secularibus occupatus si fuisset, voce lamentabili sapiēter fratribus diceret: Nunc quidem animus cupit cum cæteris ire ad ecclesiam, sed heu aliundè impeditur: Ità nimirum Rachelis castos amplexus expetens, vt tamen Liae diligentiam sibi minimè putaret omittendam.

Cap. 6.

Magnus feruor sacrificantis.

Solebat etiam frigidissimis anni temporibus in aurora Missae sacrificium facere. Itaque omnipotentis Dei amore accensus inexplicabili, ob nimium animi ardorem quadam deponere vestimenta, frigori arcendo opportuna, nihil interim sentiens asperimum gelu: immò verò ab eius vertice visabantur densi prodiere vapores, perindè vt solet ex multum bulliente aqua. Interim nonnunquam rapiebat spiritus eius in Deum, corpus verò quasi exanime cernebatur, suoque pondere depressum, subsistere vix potuisset, nisi ab alijs esset sustentatum. Quodam die eiusmodi iu-

cunda

cunda deuotione affectus, in sacello suo Missam celebrare voluit, ministro illius ei assistente cum homine quodam seculari. Premissis igitur priuatis orationibus & meditationibus, mox sacerdotales induit vestes: cumque anhelo pectore caelestis patrie gaudia contemplaretur, vsque ad Epistolam omnia rite peregit. Tum vero clam dixit ministro, vt secularem hominem e sacello iuberet abscedere. Quod cum factum esset, vsque ad diuino est amore inflammatus, vt praemulto lachrymarum imbre verba pronunciare non posset. Quod tamen ille non virtuti, sed infirmitati attribuit, nolens vt minister eius ad aliorum notitiam id gloriabundus perferret. Sed erat certe ille egregie humilis, vt etiam eos diligeret, qui ipsum contumelia afficerent, ingratos beneficijs obrueret, vanas adulantium laudes odiret, honores fugeret, cum inferioribus ministraret, proeuectioribus sociabilem se exhiberet.

Magna eius
humilitas.

Porro regi sibi commisso vigilanter intendens, aduersum maligni demonis tentationes subditos suos & exhortationibus, & exemplis bonis egregie animauit. Desides & pigros in prestando officio, castigabat: pie & religiose se gerentes, fauore & amore prosequabatur. Diligenter admoenebat fratres, vt a domibus officialibus mulieres excluderent, ne mente vacantes libidini, a beatorum confortio fierent alieni. Cum fratribus in refectorio cibum capere solebat, nisi hospites eiusmodi superuenirent, quibus cum adesse oporteret. Noctibus cubabat in dormitorio, nocturnisq; precibus, quas Matutinas vocant, perugil intererat, multum reformidans, si secus tempus expenderet, cum lampade vacua non se peruenturum ad epulas caelestium nuptiarum. Aegrotos sollicitate visitabat, eis opportuno tempore res necessarias subministrans. Apud hospites iucundus erat, & sapienter alijs escas appostas distribuens, ipse inter delicata fercula solo pane sapientissime vescabatur. Quod tamen ne alijs admirationem, ipsi gloriam inanem pareret, cibos conscindebat ac partiebatur, sed caute in quodam vasculo eos reponens, cum edere putaretur, Dei amore carnem abstinentia macerabat.

Cap. 7.

Non est mē-
te vacandū
libidini.

Mira absti-
nētia inter
epulas.

Sermo eius haudquaquam infructuosus fuit, nec delectabatur verbis friuolis & superuacaneis, sed vtilibus, ab ipsa scriptura diuina depromptis, cuius erat admodum studiosus. Mos illi fuit, nocturnis precibus persolutis, reliquam noctis partem studio deuotionis impendere, solo Deo conscio, quid ab eo fieret: accurateq; in suos actus quotidianos inquirere, idque non sine lachrymis & eiulatu. Ita meditando & contemplando vsque in auroram, qua sacrificium Missae offerebat, praeclare occupatus erat: communitusque aduersum vitia, omnium conditori multas gratias agebat. Tanto igitur deuotionis igne inflamatus, tot virtutibus instructus, precibus diligenter intentus, rara benignitate conspicuus, caelesti consolatione abunde fruebatur. Quam vero insigni fuerit patientia, sequens historia declarabit.

Cap. 8.
Sermo eius
qualis fue-
rit.

Noctis exer-
citia.

Quidam e fratribus eius monasterij, magno furore commotus, procaciter ingressus in aulam, vbi vir mansuetus cum quibusdam familiariter conferebat, multa in eum conuicia contumeliose & impotenter iactabat, minis & clamoribus id se effecturum sperans, vt ira permoueretur. At ille fellis expers, columbinae simplicitatis amans, ne verbum quidem ei respondit. Id cernens quidam, praeter ceteris viro Dei familiarior, Cur tam, inquit, atrociam huius hominis dicta perfers, cum verbo vno edicere possis, vt redeat ad cubiculum suum? Vides, quas suis verbis rationes praetextat, vtque ex latentis nequitiae fouea tumens superbia, innocentiae proculcatrix, caput exerat suum? Quid ita negligis existimationem tuam, honorisque tui iniuriam? Cur tantae nequitiae administrum non reprimis? Ei beatus vir sic respondit: Si flamma vorax aedificij tecta lambens, in sublime feratur, num tu consulte facturum putabis eum, qui plus etiam materia in flammam injicere velit? Frater iste ad praesens magno ardet furoris aestu, cui si ego comminationum faculas ad mouere velim, furor eius magis magisque inflammabitur, atque ita fiet, vt in rectam viam placide & amanter reuocari non possit. Sed vbi haec flamma defuerit, tum demum ad opportuna remedia animo deliberato accedemus. His dictis, nihil commotus abcessit, cum Dauide sacrae scripturae pulsans citharam, atque ita Saulis insaniam temperans. Ea enim suauissima harmonia didicerat inuidiae vesaniam profligare. Quis, obsecro, tantam in eo non admiretur tolerantiam & aequabilitatem, cum alioqui natura & habitudine esset cholericus, cuiusmodi homines solent facile ira commoueri, & tamen naturae propensiones comprimens, diuinae gratiae beneficio Christi se fidelissimum sectatorem comprobavit?

Cap. 9.
Modestissi-
me fert con-
tumelias.

Elegans si-
mile.

1. Reg. 16.

Porro etiam probatissimorum Ecclesiae Doctorum libros, scripturarum amator

Cap. 10.

Legit san-
ctos Patres.

ardentissimus, studiosè perlégit, lectosq; memoria cōmendauit. Rerum externalium ea moderatione curāgessit, vt tamen animā cum Deo coniugendā studia non omittet. Ocium, vitiorum omnium fomentum, strenuè à se repellens, aut in Marthæ labores actiuos, aut in Mariæ quietas & iucundas contemplationes, incumberebat.

Cap. 11.

Frater quidam à mercatore non paruo are sibi cucullum comparauerat. Sed postea cōquestus est venerabili viro, mercatorem illum contra fidem datam intoleranda ipsū iniuria affecisse. Tum verò piissimus pastor, eius fastum & superbiam sanare volens, cum non esset nescius, quemadmodum rubigo ferrum, & tinea vestem corrumpit, ita superbia religiosam vastari humilitatem: manum suo pectori admonuit, sicque locutus est: Nimij precij est cucullus sex solidorum, vt illo tam putre cadaver obtegatur: his verbis fratrem cupiens prouocare, vt spreto superbo habitu, ipsius humilitatem imitaretur. Nam quidam multa instantia apud eum egerant, vt propter functionis suæ dignitatem preciosis vteretur pellibus: sed ille modestissimè respondit: Agnorum pelliculæ abundè sufficiunt arcendo à nostris corporibus frigori: videlicet nolens eorum ineptis persuasionibus obsequi, qui iam in sui contemptu perseverans, secularis pompæ fastum omnem protruerat, & adulterantem superbiam eneruandi acceperat vires.

Superbia p-
niciosa mo-
nacho.Respuit pō-
pam vestiu

Cap. 12.

Cum Vitas sanctorum Patrum legeret, diligenter obseruauit locum quendam, vbi impurus dæmon scribitur visibilis apparuisse cuidam eremita: Quod etiam venerabilis memoriæ Vuilhelmum * Slegthholmensem, tum quidem Capellanum, vt vocant, nunc verò miraculis celebrem, quibus illud monasterium egregiè condecorat & illustrat, cum permouisset, sciscitatus est à beato viro, quid causæ sit, quod non ita iam conspicuum se præberet satan, vt olim consueuisset sanctis illis patribus. Ille verò respondit: Antiquorum Patrum animos non fallax splendor & inanis gloria, sed diuina gratia illustrat. Itaque facilè illi fraudulentas inimici machinationes peruisibiles appa-
rentes, ceu pugiles inuicti illum fortiter expugnauerunt. Quod ille superbus non ferens, difficilima tentationum certamina illis objiciebat, monstruosas formas & terribilissimos impetus eis ingerens, vt vi illos protruderet in peccata. Nos verò qui facilè ei obediunt, occultis tentationum iaculis citò prosternt, etiamsi nullam nobis tetram speciem representet.

Cur demo-
nes antiq-
patribus vi-
sibiles appa-
uerint, no-
bis nō itē.Cap. 13.
2. Par. 9.

Fama sanctitatis beati viri procul euagante, perfectissimi quiq; Britannia viri, affinitibus terræ properarunt ad eum, audituri sapientiā Salomonis, planè persuasum habentes, se felices redituros in sua, si eius essent perfrui colloquio. E quibus nonnullis sciscitantibus, cur perfectius institutum monasticum non complecteretur, ille sapienter respondit: In quolibet monastica vitæ genere possumus continenter animo cælestis patriæ gaudia contemplari, & in virtutibus progredi. Interim tamen fateor me huius instituti ea, quæ substantialia vocant, necdum impleuisse. Itaque temeritatis iurè arguendus sum, si laxioris vitæ etiam minima non obseruans, arctiori disciplina me tradam, sublimia professurus. Quibusdam verò percontantibus, quis canon monasticus potissimum consecrandus sit, ille mox respondit, Euangelium secundum Iohannem, Canones omnes excellere. Et certè ipse beatus vir inter huius procellosæ vitæ tam varios casus & innumera discrimina, diuini amoris pennis ultra sidera sublabentis euanescere, præclaram sancti Iohannis doctrinam, sibi ipsi vitæ normam delegit. Et sicut inter quatuor Euangelistas beatus Iohannes sublimiter ad cælestia instar aquilæ enolans, summæ Diuinitatis mysteria euidentius pronunciauit: sic nostris temporibus alius Iohannes, cælestium mysteriorum probè conscius, eximio contemplationis volatu, calcatis terrenis, se cælestibus inseruit. Cui rei confirmandæ non parum confert id, quod iam dicturi sumus.

Euangelii
S. Iohannis
perfectissi-
mas habet
Christi insti-
tutiones, q-
bus oēs Ca-
none mo-
nastici mi-
litant.

Cap. 14.

Cum aliquandò ex officio inuiseret loca diuersa, quæ monasterij ipsius ditione tenebantur, ad quandam inclusam diuertit in Comitatu Richemundia, vt inter tot externas occupationes spiritualibus colloquijs animum accenderet & inflammaret. Oblata autem fuerat illi inclusæ superiori nocte visio, illam consolans atque confirmans, quam ea beato viro exponens: Vidi, inquit, obscura nocte, nulla apparente luna, aquilam mirè formosam, expansis alis domum hanc circunuolare, in cuius rostri acie chartula breuis hærebat, cui hæc verba erant inscripta: Iesus est amor meus. addiditque inclusa illa: Tu verò pater, es aquila illa pro tuorum excellentia meritorum, qui magna animi constantia, mundi contempto amore, diuino fortiter inheres.

Visio inclu-
sæ cuiusdā.

Ille

Ille verò ad hæc ità respondit: Nos quidem eo animo huc accessimus, vt mutuis colloquijs omnipotentis Dei gratiã & beneuolentiam nobis conciliaremus: at nunc, vt video, malus dæmon, vitiorum nostrorum sagax explorator, per tot inanes sermones sibi in animos nostros aditum parat. Atque his dictis, ocyùs abscellit. Eum autem subitum recessum inclusã molestè ferens, sæpiùs conquesta est, se vix vllum vnquã conspexisse, qui tam celeriter ab incauta laudatione sese subduceret.

Multum ab horret à vanagloria.

Idem autem ipse beatus pater, animarũ intrepidus & inuictus moderator, aduersus monasterij quantunuis terribiles oppressores clypeò fortitudinis sese armabat. Administer quidam Lancastræ illustrissimi ducis, exactor sæuissimus, illum suũ dominum, tanquã Aman, in augmentum facinoris sui, in innoxium Mardocheum sceleratè incitabat: fretusque eiusdem principis autoritate, tumentis animo viro mansuetissimo multas intentauit minas in monasterij irreparabile detrimentum. Contrà verò sanctus vir, constantia armatus, nihilque eius furore fractus, studuit lenire eius commotum animum, copiosè ei satisfaciens de ijs omnibus, quæ obijciebat: atque tandem in hæc verba prorumpit: Vide, nè pro vitioso erga dominum tuum studio & amore, qui te eò impellit, vt bona nostra quotidie affligas & diripias, in tartarum detrudaris, poenas illic daturus æternas, moxq; recedens, à Domino opem & consolationem petijt. Et ecce manè sole illucescente, qui paulò antè inflatus superbia, Luciferum quendam repræsentabat, magna cordis contritione immutatus, grauius pollicetur, se perpetuum deinceps ei monasterio amicum fore: quod etiam reuerà præstitit, in rebus agendis fidelem monasterio nauans operam. Ità nimirum gratia sancti spiritus mutat mentes improborum, efficitque vt bonos ament, quos antè stimulante inuidia persequebantur.

Cap. 15.

Hest. 3. &c.

Quidã monasterij hostis, subito mutatur in amicum.

Multi verò etiam miracula perpetravit vir beatus, è quibus nonnulla his inferemus. Quinque viri maris tempestate iactati, in summo discrimine versabantur, ità vt se euaturos desperarent. Tandem sua lugentes peccata, atque ad animum reuocantes præclarè gesta à beato Iohanne, etiamnum in corpore de corpore egregiè triumphante, illum, continenter inuocârunt. Interim vident quendam viro sanctissimo corporis lineamentis similitum, in habitu regulari ipsis apparentem, & nauis malum sua manu firmantem, ipsamque nauim ad optatum litus appellentem. Illi tanto beneficio affecti, lætabundi properant ad monasterium, beatum virum inuisere cupientes. Vbi ad ecclesiam ventum est, ille eis venit obuiam: & cum nunquã antea visus eis fuisset, ex imagine, quam in mari viderant, eum agnoscunt: aduoluuntur ad eius vestigia, gratias agunt pro liberatione suã à tam præsentis periculo. Sed vir Dei docet eos diuinæ benignitatis id tribuere, nihil sibi: hac ratione inanis gloriæ fumos discutians. Potest in hoc miraculo beatissimo Nicolao Episcopo comparari, cum quo tanquã illustris lucerna lucens in hoc mundo, bestialis corporis motus edomuit.

Cap. 16.

Inuocatus, liberat in maris periculo versantes.

Simile miraculum legitur de S. Nicolao.

Famulo quodam cum illo familiariter colloquente, vir piissimus de vxoris & filiarum eius valetudine percontabatur. Respondit ille: Vxor quidè rectè habet: sed iam grandæua, & filiarũ solatio destituta, spem omnem fecunditatis mihi abstulit. Tum vir Dei: Abi, inquit, domum. Dominus autem prosequatur te in deficiente gratia sua. Vbi proximè ad me redieris, indicare nè omittas, quo in statu sint res vxoris tuæ. Et ecce concipit mulier, & duas in lucem edit filias: quarum alteram gibbus mitè deturpans, ipsam quoque eius faciem horrendum in modum occupauit. Reuersus postea vir ille ad monasterium, & cum sanctissimo viro colloquens, rogatur ab eo, quãnam vxor valeat & filiarum. Tum ille: Vtinã, inquit, sanctissime pater, alteram filiam mors ab hominum oculis auferret, quam gibbus adeò deformat, vt sine horrore adspici non possit. At vir Dei: Ab originis, ait, macula salutaris lauacro repurgatam, non debes horridam dicere: sed tamen ocyùs domum te conferens, digitum ponas in gibbi summo vertice, quemadmodum ego nunc digitum impono fronti tuæ: ego verò rogabo incessanter Dominum, vt sanetur. Redit ille domum, ter apponit digitum gibbo, atque intrã breuis horæ spatium puella curatur. Venit vterque parens ad virum Dei, pariter multis eum laudibus vehunt. Sed increpantur ab illo, perpetuumque eis indicitur eius rei silentium, donè ipse superstes erit: monenturque laudare Deum, & ei sine intermissione gratias agere. En alterum nobis Eliseum, Giezi puerum cum baculo mittentem ad excitandum mortuum: vbi tamen id interest, quòd Eliseo absente, nihil profecit Giezi: at nostro Iohanne etiam absente, ad famuli contactum restituta est puellæ sanitas.

Cap. 17.

Eius precibus anus parit duas filias.

Curatur gibbosa puella.

4. Reg. 4.

Cap. 18.

Alio tempore foeminam è febris valdè laborantem curavit precibus suis. Accessit quandoquè ad granarium, & cum vidisset perparum illic haberi frumenti, quod fratribus sufficere non posset, ait ad ministros: Frumentum isthuc diligenter asseruate, cui Deus larga manu addat benedictionem suam, illudque augeat & multiplicet. Non fuit inanis tanti viri deprecatio, frumento illo intantum aucto, vt decem partibus priorem mensuram excederet. Eundem in modum postea etiam hordeum auctum est.

Frumentum diuinitus augetur, illo deprecate.

Cap. 19. Peste correptur.

Adueniente autem tempore, quo sancta eius anima post reportatam ab hoste victoriam, sedes æthereas penetratura erat, peste correptus est in latere. Venientes igitur ad se fratres, morbo ingrauescente, paucis hortabatur, vt humilitatis, concordia & obedientia iura semper illa seruarent, atque per charitatem vnanimes, statuta monastica etiam minima religiosè custodirent, ipso defuncto, concorditer eligerent pastorem, qui charitatis eloquijs gregem illum confirmaret, dirigeret ac tueretur. Et cum in mentem ei venisset, noluisse Christum in domum reguli intrare, nè diuitias suscipere videretur: & diuitem epulonem cruciari apud inferos, Lazarum in sinu Abrahæ quiescere, acriter in diuitiarum amorem inuectus, eas suo exemplo docebat contemnendas, ita subiungens: Auri copiam nostra crumena non habet, nec tamen, Christo nos adiuuante, quicquam vili hominum debemus. Animaduerto quidem, nos non placuisse omnibus: sed tamen qua ratione functi simus munere nostro, certis indicijs, me defuncto, cognoscetis: resque ipsa quorumcunque, infensis animis facta nostra carpentium, ora ocludet.

Iohan. 4. Luc. 16.

Contemnit diuitias.

Cap. 20.

His absolutis, cum magis magisque pestiferum virus incretueret, ille cilicio ad nudam carnem indutus, celeriter dissolui cupiebat, & esse cum Christo. Superuenit autem medicus quidam, qui hortabatur eum remedium accipere aduersus morbum illum, non quod speraret pelli eum posse, sed vt ad tempus mitesceret. Cui sanctus vir: Si omnino, inquit, sumenda est medicina, parati sumus humiliter obedire: memor enim erat regula, sic iubentis: Fiat sine murmure de consilio medicina. & sequitur: Faciat, quod faciendum est pro salute. Postquam enim usus est pharmaco illo, perspicue animaduertit omnes spiritus interiores paulatim reuiuiscere. Sed paulo post cum alij egressi essent, dixit ad Capellanum: Sentiò iam, vt medicina vim morbi à corde depulerit, at tamen adest præ foribus mors. Sic igitur tribus continuis diebus decumbens, sæpè beatorum spirituum visitatione & caelestibus visionibus confortatus est, idque adeò, vt pro illorum supernorum civium reuerentia, quos sibi assistere cernebat, sursum adspiciens, crebrò deponeret pileum, eosque hilariter salutaret. Tanta autem virtutum gloria cumulat, decem & septem annis Prioris officio strenuè functus est, & anno ætatis suæ sexagesimo, sexto Idus Octobris, ea hora, quam Capellano prædixerat, à corpore migravit in caelos, & in diuinæ lucis abyssum.

Vititur medicina.

Sæpè eum decumbentem inuenerunt Angeli.

Obitus eius

Cap. 21. Innocentia & munditia eius qualis fuerit &c.

Multis ille virtutum exemplis, tanquam luculentis radijs, militantis Ecclesiæ firmamentum, dum adhuc viueret, illustravit. Innocentia Abel fuit, Enoch munditia, quando proculcatis vitijs, per virtutum itinera cum Deo ambulauit. Spei certitudine Noè, ex virtutum materia arcam cordis fabricans, qua ab inferorum diluuiò & fluctibus æstuantis gehennæ liberatus est. Abraham fide, duos enutrens filios, qui eius vestigijs inhaerentes, illud monasterium miraculorum signis illustrarunt. Iacob labore, propter Rachelis obtinenda consortia, Liæ actiuas occupationes non recusans. Iob & Tobias patientia, inimicorum vexatus iniurijs, nec tamen peccans labijs suis. Humilitate Dauid, Salomon sapientia, dedit enim ei Dominus cor sapiens ultra omnes eius decessores. Ezechias poenitentia, etiam ob minima peccata multis se lacrymis afficiens, & non mediocriter dolens. * Iohannes Evangelista castitate, corporis luxum castigans, & omnia contemplanti Deo semper placere desiderans. Iohannes Baptista abstinencia, inter delicata fercula, contempto gula appetitu, paucis, ijsque minimè delicatis, contentus escis. Post obitum suum multis claruit miraculis, ab obsessis expellit dæmones, paralyticos sanat, claudis restituit gressum, cæcis visum, permultos vita sanctos excitat, leprosos curat: omnia morborum genera, si cum deuotione inuocetur, profligare nouit. Quod si nos singulatim annotare velimus, quæ virtus diuina & in vita, & post obitum per illum operata est, lectori nimia rerum copia fastidium afferemus. Et tamen si quis nôsse ea velit, extant in eius monasterio codices, in quibus innumera beneficiorum eius genera conscripta habent.

* Sufannam habet Auctor.

Multa post eius decessum miracula.

habentur. Obijt vir sanctissimus anno à partu Virginis millesimo trecentesimo septuagesimonono: regnante Domino nostro Iesu Christo, cui cum patre & spiritu sancto est honor & gloria in secula seculorum, Amen.

MARTYRIVM SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRV, TARACHI, PRO-
bi, & Andronici, vt habetur in Simeone Metaphraſte.

IOCLETIANVS tenens Romanorum imperium, 12. Octobris
vir, qui errori cultus demonum erat mirum in modum
addictus, volebat quenlibet Christianum abiurare piera-
rem, veramque religionem, literis & edictis per vniuer-
sum orbem terræ spargens hanc impiam vanitatem. Ea
de causa multis quidem ex fidelibus labefactabatur ani-
mus: alij autem metu tormentorum, quorum minæ fu-
erant intentatæ, in solitudinibus latebant & montibus.
Pijs enim vbique erant tenſa retia & laquei. Tunc verò
fortissimi Christi milites, qui tres quidem erant numero,
& genere solo & differentia patriæ diuidebantur: (Tara-
cho enim primo martyrum, patria erat vrbs Claudij Cæsaris. Probo verò, quæ ad
Orientem sita est, Pamphylia: Andronico autem ætate tertio, insignis metropolis
Ephesiorum) in Deum autè charitate & fide, vnum esse apertè cognoscebatur: cum
vel solum versari cum impijs, reputassent esse abnegare pietatem, seipsos separantes
à communi multitudine, tacitè, & per se alebant suum in Christum desiderium. Cæ-
terum vel ipsam vitam non putabant vitalem, nisi essent Christi passionum propter
Christum participes. Scopus autem erat eis suæ ad Deum orationis, à martyrio mi-
nimè excidere, & non facere Christi iacturam, quem pro omnibus habere delegerat.

Cum versaretur in his beati athletæ, mittitur in partes illas quidam Præses ab Im-
peratore, nomine Maximus, vir, qui ad extremam processerat in demonibus colen-
dis superstitionem, & cuius crudelitas iactabatur vulgi testimonio. Is cum ad Tarsen-
sium venisset ciuitatem, protinus ad examinationē sedit in excelso tribunali iudicās,
aut certamen potius parans longè difficilimum. Illi autem assistebat magna multi-
tudo licetorum, qui illius nutibus & gestibus se promptè parituros esse significabant.
Cum ergo ijs, qui tunc erant cultores demonum, martyres propter veram religio-
nem euassent manifesti, & iam comprehensi fuissent, ij, quibus hoc incumberebat of-
fium, iudici de illis significarunt. Ipse autem veruit quidem eos sisti communiter,
sed singulatim potius introducens, eos examinabat, maligno hoc agens consilio, &
cogitans fore, vt inuidios sic facilius expugnaret. Et primus quidem, videlicet ætate,
Tarachus in medium accedens, cum rogatus esset, quisnam vocaretur, seipsum con-
fessus est esse Christianum, intrepidè dicēs iniusto iudici: Quod tu, tanquam crimen,
persequeris, hoc est mihi ornamentum, & nomen proprium. Quoniam verò id quo-
què, quod à parentibus mihi fuit impositum, vis scire, vocor Tarachus. Cum autem
essem miles, infernè abnegavi militare, quoniam arma nostra, qui sumus Christiani,
non sunt carnalia, sed Deo potentia (vt dicit Paulus) ad destructionem aduersarij. Fac
ergò, quod velis: ero enim tibi per Deum, qui est in me, stimulus & perturbatio. Et
nec me senectutis & canorum admoneas, qui sum iuuenis animi alacritate: neque
quod inconsideratè, & præter rationem sit à tuis Imperatoribus, id voces legem pa-
triam. Vnus est enim noster & verus pater, Deus, qui nos etiam produxit ad essentia-
m. Tui verò dii cum sint ligna & lapides, sunt abominationes. Talia sunt, quæ à tuo
Imperatore coluntur simulacra.

His accedens iram Iudicis, vt qui dijs insultaret, & Imperatoribus, in maxillis pro-
tinus subiit iniuriam: deinde etiam in collo multis horis fuit verberatus. Quod spe-
ctaculum ne poterant quidem ferre ij, qui aderant: quocirca aggrediebantur etiam
admonere, vt stultè loqui, sicut eis videbatur, desisteret. Quibus martyr scitè admo-
dum & appositè: Cum sexaginta, inquit, toros sex annos diligenter hanc stultā exer-
cuerim locutionem, hora vna, quod tam longo tempore est acquisitum, expellam?
Nequaquam per hoc, quod pro pietate suscipio certamen, & per meam in Chri-
stum verum Deum fidutiam, neque si nobis alius minetur Maximus, hoc longè gra-
uior

12. Octobris
Cap. 1.
Multi defi-
ciunt in per-
secutione
Diocletiani
Horū mar-
tyrum pa-
tria.
Pietas.
Scopus eo-
rum: quis
fuerit.
Cap. 2.
Cōprehē-
duntur san-
cti martyres
Tarachi cō-
stantia.
2. Cor. 10.
Inuenient se
dicit animi
alacritate.
Cap. 3.
Cæditur in
maxillis &
collo.

uior & importunior. Harum martyris vocum libertatem non ferens iniquus Iudex, iubet ipsum virgis caedi crudeliter. Cùm autem post plagas maneret animo immobilis, grauioribus quàm prius ferreis adstrictus vinculis, abductus est in carcerem.

Virgis ca-
ditur.
Cap. 4.
Probi xi-
mia virtus.

Deinde is quoque, qui erat secundus ætate, productus est ad tribunal. Ille autem citra moram, & paucis dixit omnia, nè differret pati. Diuina quidem, inquit, & præcipua appellatione vocor Christianus, humana autem Probus. Sum Thrax genere, homo priuatus, Imperatorum & tuas aduersus veram religionem voces, ô Iudex, execrans, & vestram maximè amicitiam, vt quæ à Deo disungit: magno enim precio emi esse Christianum, vt qui omnes, quas habebam, facultates, quæ erant nõ pauca, contempserim, propter mandatum spiritus. Quæ cùm dixisset, alligatus &

Verberatur
neruis bou.

extensus accepit bouillorum neruorum ictus, vel niue cadente crebriores. Et cùm terra irrigaretur sanguine, & stupeant, qui circumstant, & ad eum clamarent: Vide hunc fluxum maximè terribilem, & tibi parce: martyr ad eos intuens, Quo qui certant, inquit, vnguntur, oleum aut vnguentum, hunc sanguinem reputo: & ideo ad certamina euado alacrior. Deinde etiam in ventre rursus similiter verberatus, cùm terram abundantiori sanguine fecisset purpuream: Christe, fer mihi opem, solum est elocutus. Et cùm dixisset præses: Si tibi opem ferret, te liberaret ab omnibus his tormentis: sapienter admodum respondit vir iustus: Non quæro non pati, sed fortiter ac constanter ferre perpassiones. Nemo enim ex ijs, qui decertant, si fuerit sanæ mētis, perierit auferri à certaminibus, quibus assequitur coronam & præmia. Verùm te latet, ô Iudex, me & valde fuisse exauditum, & mihi datum fuisse auxilium. Tua nanque cõtemno tormenta, nõ victus ab ijs, per quæ putasti te me esse victurum, & ex acerbissimis corporis doloribus animum nactus robustiorem. Cùm his simul celsisset, & eum dimisisset Iudex, eum quidem ferro vinciri, & in carcerem abduci iubet, & extendi in quatuor foraminibus ligni, ad torquendum constructi.

Eius præcla-
ra vox, &
constantia.

Cap. 5.
Andronici
iuuenis
egregia for-
titud.

Post quem tertius fuit introductus Andronicus, corpore quidem iuuenis, ijs autem, qui prius decertarunt, ingenio æqualis, & perfectus. Quamobrem & constantiam, & dicendi libertatem, & eandem ostendit orationem, se Christianum vocans, & Christi seruum. Cùm autem post interrogationem iussus esset se non stultè gerere, sed sacrificare, alieniore simul & veriore modo respondit iudici: Rectè, ô Maxime, dicens, certamina nostra nominâsses stultitiâ, si spe frustrarentur. Si quis autem adspexerit ad spem & remunerationem, quam Verbum promisit salutare, ipse quoque omnino dicit eum Paulo: Non sunt condignæ passionis huius temporis ad gloriam reuelandam in nobis. Ille autem morsus hac philosophia martyris, cùm veller ostendere verba nihil aliud esse, quàm verba, inuenit res ipsas eis ferre testimonium, & ea confirmare. Nam cùm iussisset eum suspendi in ligno, imperat vt ferro eius imprimerentur tibi: deinde, vt eius latera pungerentur stimulis acutissimis, & sale affricarentur, & testis lacerarentur: hoc moliens, vt deficeret athleta dolorum acerbitate. Sed ille dicebat salem reddere corpus firmum ac solidum, vt posset sufficere reliquis certaminibus. Quamobrem rursus defessus is, qui puniebat, iussit eum quoque similiter custodiri in carcere.

Rom. 8.

Atrocissime
cruciatur.

Cap. 6.

Tarachi
summa dic-
cendi liber-
tas.
Dire puni-
tur.

Cùm igitur horum trium fortissimorum virorum hanc pulcherrimam sumpsisset experientiam, rursus eos singulatim, priori quoque tunc vtens ordine, produxit ad tribunal. Rursusque assistens Tarachus cum maxima dicendi libertate, Præsides, Imperatores, ipsorumque deos esse maximè imbecillos arguit fortissimè. Vnde etiam corpus cõstringitur lapidibus, & ignem manibus accipit nõ pusillo & abiecto animo. Deinde sublimis præcepit que suspensus, ex fumo nares acerbissimè permeante excipit tormentum. Quinetiam huic rei tam graui adiungentes accessionem, cùm aceti, & salis, & acerrimorum feminum mixtionibus facta esset acrior temperatio, quod hinc fuerat contemperatum, per illius nares crudelissimè percõlant. Ille autem hoc intolerandum tormentum fortiter ferens, & ignem quidem frigidum, si cum igne æterno conferatur, reputans, dulcem autem illam acerbam qualitatem, sic rursus ferro vincus conijcitur in carcerem.

Cap. 7.
Probi vir-
tus & suppli-
cia noua.

Secundus post eum Probus sistitur ante iudicem, ridiculos quidem illius deos ludificans ex ijs, quæ Græci de ipsis fabulantur: Imperatores autem, vt qui ex æquo nefaria simul facerent, & iuberent. Verberatus verò ipse quoque in os, & hoc tormento veluti exultans & exiliens, condemnatur stare super ferrum candens. Cùm autem hoc tormentum videretur potius lætitia, quàm molestia afficere martyrem, iubet iudex ferrum magis candesceri, & super id quamprimum imponi atletam, & ex negli-

gen-

gentia ministrorum, non ex diuino auxilio, existimans esse martyris fortitudinem. Illud autem frigidum vocabat athleta, & iudicis inuenta, tanquam stulti, irridebat. At in dorso plagas is, qui irridebatur, contra furiosè imponit: iubetque ei ronderi comam, & carbones ignis immitti in tempora, & linguam extrahi, vt amputaretur. Martyr autem, cum prius iudici dixisset: Est mihi lingua quæ non potest excindi, & alioqui immortalis, quam audit Deus, qui etiam se vocem sanguinis dixit audire clamantem: eam protinus porrexit. Quam cum ille secari fecisset, eum tranmisit in carcerem.

Rursus nota
supplicia

Gen. 4.

Cum verò ad diuinum transisset Andronicum, & experientia persuasum habuisset, quod omne genus tormenti esset apud eum inefficax, conuersus est ad deceptionem, & ei dixit: Gere te hac in re sapienter, & sacrificia, priusquam grauissimum, & cui nullum erit remedium, quippiam patiaris. Quid enim commodi acceperunt amici tui ex vana sua constantia, qui tandè post multa tormenta conuersi didicerunt, quod sibi expediebat, & deos coluerunt? Ad hæc autem Christi martyr: Si mihi quidem, inquit, persuasisti, illos quoque credo fuisse persuasos. Sin autem ego non sum persuasus, (absit enim, vt ego vnquam ita à me discedam, & ad eò infania) habeo meam sententiam pignus illorum constantia. Vna est enim in omnibus pia cogitatio, quoniam omnes quoque vnum sumus in Christo Iesu. His Tyrannus rursus iracundus, minatus est se eum in intolerabilia coniecturum tormenta. Et statim duris simul neruis vehementer est flagellatus, & perpetua plaga factus per totum corpus. Tunc ridens, dixit athleta: Falsa fuerunt, ô Iudex, ea quæ es minatus, cum non potueris aliquid notum excogitare ad superandum potens, sed rursus circa paria verseris supplicia. Existimans itaque Iudex se sanctum maiori dolore affecturum, iubet plurimum muria effundi in plagas illius. Ei autem dicit martyr: Etiam si acrem salem iubes meis plagis inspergi malo animo, scias tamen te non idè acriorem mihi inferre dolorem, sed reddere meum corpus alienum à putredine. Nam ipse quoque vides, quod eum sim torus vulneratus à prioribus plagis, alius nunc appereo, ne minimam quidem notam in me ferens, Christi mei virtute mutatus admirabiliter.

Cap. 8.
Andronicus
blanditur
Iudex.

Sapienter
in primis re-
spondet An-
dronicus.

Irridet pe-
nas.

Muria in-
funditur ei
vulneribus.

His verbis, veluti quodam stimulo, punctus Iudex, sauebat in ministros, nec poterat contineri. Existimabat enim medicos latentem ingressos, curam gessisse martyrum. Ipsi autem sua capita amputanda porrigentibus, si quid tale factum fuerit deprehensum, illorum defensionem arbitratus sui accusationem, Iudex grauius angebatur, non ferens videre vim veritatis, cui ipsi inimici ferebant testimonium. Quamobrem in minas desinens, (quod solum, quid agant nescientibus, relinquatur confugium) iubet eum conijci in carcerem, reliquum certamen referuans in diem sequentem. Quenam ergo sunt deinceps consecuta? Congregatur rursus aliud theatrum hominibus frequentissimum: & tertio sedens Iudex in excelso tribunali, duxit martyres ad tormenta, veluti in orbem choream circumagentes. Et cum nullam prius prætermisisset aut illiberalem assentationem, aut obscuram calliditatem, neque proficeret, egressus est ad modum belluinum, & eius planè, qui eadem spirat: & singulis tormentis, tanquam quædam fera agrestis, sanctorum carnes mandidit: vt qui Tarachi quidè capitis pellem excoiauerit, & id ardentibus carbonibus consperferit, & aures nouacula executerit, & labra mutilauerit: Probo autem oculos effoderit, & vinum are cruore permixtum, ori eius infuderit, & inuoluntaria hac participatione hoc maxime tyrannicum inuenerit supplicium. Cum autem carnes execratis pollutas sacrificijs in os tertij iniecisset, & vinum inquinatum libaminum admittere cõegisset, postremò oculos ei iubet effodi. Cum omnium autem similiter mamillas, latera, tibiae & digitorum intermedia candentibus veribus transfuxisset, & ad ossa usque combussisset: vidisset autem omnia conuicta, & perijisse machinas suppliciorum, Probo & Andronico carni in ara sacrificatarum, & profanorum libaminum gustum miser irridens exprobrabat.

Cap. 9.

Conijciunt
in carcerem
S. Tarachus

Horrendum
in modum
cruciantur
martyres.

Tunc Andronicus valdè ridens illius amentiam, respondit pro se, Proboque: Post multa tua inuenta, & illos omne genus cruciatus, abiectis armis, te fateris esse victum. Si hoc enim pluris faciebas, non decertare, vt expugnares nostrum liberum animi arbitrium, & conuerteres ad id, quod tibi videbatur: sed solum nobis inuitis ori ad mouere sacrificium, & videri vincere, oportebat te hoc facere ab initio, vt citò liberareris à negocijs. Quoniam autem cupiebas nostram vincere cogitationem per traditionem à vera religione ad impietatem, propterea à te vniversus fuit in nos consumptus labor. Est verò anima certamen martyrii, per labores corporis intermedios. Cæterum didicimus à nostro Deo non timere eos, qui corpus occidunt, animam au-

Cap. 10.

Liberum ani-
mi arbitrium.

Martyrium
est animæ
certamen.

tem

Matth. 10. rem non possunt occidere: Sed si quid tibi videmur peccauisse, quòd in os nostrum, nobis inuitis, iniectum sit aliquid carnis in ara immolata, & cultus idolorum nos criminis insimulas, labra quoquè adime, vt quæ tua libamina, licet inuita, tetigerint. Sumus enim parati ad omnia, si exceperis, sacrificare dæmonibus, aut aliquid aliud facere ex ijs, quæ sunt prohibita. Bestias verò minans, nequaquam nos terret. Nihil enim habebis tua anima agrestius, aduersus quam ab initio decertauimus. Audiuit hæc Iudex: & tunc quidem athletas transmittit in carcerem, eorum corpora bestiis excedenda recondens. Crastino autem die in theatrum, quod erat extra ciuitatem, iubet præclaros fortesque portari sanctos, qui amplius non poterant ingredi. Positi autem in medio semimortui, mutilati, priuati membris, quæ se videnda offerunt, & per quæ homo cognoscitur, consumptique sectionibus & exustionibus, ostenderunt se esse integros & perfectos, vt qui participem rationis & internum hominem, qui factus fuit ad sui creatoris imaginem, quiue iustus fuit præesse bestiis, & reptilibus vniuersæ terræ, absolutum haberent, & nulla re defectum. Emissæ enim bestia, sancta corpora nequaquam tetigerunt.

Exponuntur sancti martyres à bestiis deuorandi.

Gen. 1. Bestia non attingunt eos.

Cap. 11. Vide rem mirā in fera bellua.

Item in alia.

Epistola Ignatii ad Romanos.

Cap. 12. Martyres decollantur.

Nota de facris reliquijs.

Matth. 2.

Maximus autem valde indignabatur: qui minatus mortem ei, qui curam gerebat bestiarum, fecit emitti vsum crudelissimum, qui cateris præteritis, iuit ad sanctum Andronicum, & assidens, vulnerum sanicem lambebat lingua. Sanctus autem suum caput subijciens eius dentibus, contendebat ad iram prouocare, studens à fera deuorari, & desiderans ad Christum resolutionem. Ille autem simul cum eo, qui vim afferebat, huc & illuc circumagebatur, & cum eo videbatur ludere, & agrestis naturæ erat quodammodo oblitus. Quem qui erat à ratione verè alienus Iudex, ratione magis, quam rationis egestate, vsum non sine Dei numine, condemnat vt interficiatur, illius opus esse credens id, quod factum fuerat, non autem Dei, qui facit miracula. Post hæc agrestis quadam & immanis leona emissa est in sanctos. Quæ cum totum theatrum maximo rugitu terrefecisset, & pernicio cursu ad martyres accessisset, suum quidem refrinat impetum, præcidit autem ad pedes sanctorum. Tarachus autem cum sanctam manum extendisset, & partim quidem pilis, partim verò aure apprehendisset, ad se trahebat. Illa autem cum placidæ ouis instar, contrectari non renuisset, ad portam postea accurrit, & infixit dentes tabulis, & per vim conabatur egredi: nec prius dimisit, quam clamasset populus, iubens eam foras exire. Hæc autem & his similia nemo putarit non credenda, legens epistolam, quam scripsit ad Romanos diuinus Ignatius. Sic enim habet: Me inuenerint bestia mihi parata, quas etiam opto in me inueniri promptas. Quibus etiam blandiar, vt me breuiter deuorent. Quod si etiam nolint, ego eis vim afferam. Hinc Maximus animi dubius, planeque nesciens quid ageret, cum videret sanctos martyres per omnia resplendere, & haberi in admiratione, eos morte condemnat. Qui cum tanquam rem desideratam, hanc extremam accepissent sententiam, truncatis capitibus, coronati migrant ad veram vitam, fruituri præmissis immortalitatis, & ea, quæ est illic, beatitudine. Sed inuidus quidem, & sceleratus Iudex, nobis inuidens sanctorum reliquias, iubet corpora martyrum profanis admisceri corporibus, quæ fuerant interfecta à gladiatoribus, decem militibus mandans, vt ea seruarent. Deus autem rerum admirabilium, conuiuantibus custodibus, cum iam rogum accendissent, magna vi repente cadentium imbrium, & ingenti tremotu, rogum quidem extinxit, custodes autem vertit in fugam. Cumque cum alijs permixta essent sanctorum corpora, & ignorarentur propter tenebras, stella lucidissima è caelo terram illustrans, & stans super vnumquodque corpus, præbuit lucem ad ea agnoscenda, illam fortè stellam imitans, quæ in Christi ortu secundum carnem, Magos ex Perside euocauit, & deduxit. Hæc autem facta sunt, cum quidam fideles in monte genibus flexis Dominum supplices rogarent, ne priuarentur dono sanctorum membrorum, quæ propter eius gloriam supra modum decertarunt. Ea verò descendentes sustulerunt: & summo studio propter metum Præsidis, in monte in petra concaua condiderunt, glorificantes sanctissimum nomen Christi Dei nostri: Quoniam eum decet omnis gloria cum patre principij experte, & sancto spiritu, nunc & semper, & in secula seculorum, Amen.

VITA sanctissimi Patris Theophanis, Episcopi Niceæ, (cuius festiuitas V. Idus Octobris celebratur) describitur in Vita fratris eius S. Theodori, 26. Decembris Tomo sexto, ad quem Lectorem remittimus. Item in præfatione Historiæ Ecclesiasticæ Anastasij bibliothecarij.

VITA